25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6 — 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1908 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 18 ՇԵՎՎԱԼ 1326 — 12 Novembre 1908 — 25me année — N. 6938

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻՍ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսի համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه قلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՊՈԼՍԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՎԱՆԱՅ ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ ԵՒ ԻՐ «ԻՆՃԱԼԼԱՀ"ՆԵՐԸ

Սամսոնի մէջ ամապարանքով գրուած թղթակցութիւնս վրայ ուշադրութիւն ընելու, որոնք կրնան չափով մը հետաքրքրական ըլլալ։

Թարգմանած լուրերը վերդիւցուցիչ են. հեռագրատունը յանձն չառներ տալ ֆրանսերէն խմբագրուած լուրերը։ Նամակատունն ալ կասկածելի է։ Երկրին մէջ տիրող նոր գրութիւնը անտանելի կը հռչակուի։

Ինչ կ'ընէ Սեբաստիոյ կուսակալութիւնը։ Անցողակի յիշեցնեմ որ Բէշիր փաշայի օրով,— հին վարչութիւնը կայսրութեան բոլոր նահանգներուն մէջ ձառադէմ կանգուն եղած տեղն,— Սեբաստիան Ահեստաց երկիրն էր իր կուսակալին շնորհիւ, իբրեւ կղզի մը որուն բոլորտիքը ծովը մրբկայոյզ կը փրփրի։ Սանձած էր լեռնային վայրագութիւնը, սանձուած էին պաշտօնատարներուն կաշառակերութիւնները, անկարգութիւնները, սանձուած էր ոստիկանական քմահաճ անօրինութիւնը, սանձուած էին երկրին մէկ ծայրէն միւսը, գողութիւնը, թալանը, աւազակութիւնը։

Անդիմադրելի խոչընդոտ մըն էր Միր Ալին իր հանիսական զօրախմբերովը. կուսակալը ուղած էր թումբ մը դնել անոր ապերասան վայրագութեանցը դէմ։ Զինուորական բարձր հրամանատարը՝ պաշտպան հանդիսացած էր աւազակապետին, ու յայտնապէս, իբրեւ պաշտօնական ապաստան մը։

Եէմէնի կռիւները իրենց տարածութեանը մէջ էին։ Միր-Ալին կը յոխորտար հեռու էն։ Բէշիր փաշայն, գաղուելով, փոփոխելով աւազակապետին կոկոզավիզ դաստումները, գրեց պնդատ, բարձրացուցդայն, հերոսի եղական տիպար մը հանելիացուց և վարպետօրէն ճամբու պատրաստեց Միր-Ալին իր մարդիկներովը։ Եւ անդամ մը որ յաջողութիւն ձեռք ձգեց, բոլոր ուժովը արգելք դրաւ որ աւազակապետին ոտքերը չկրնան անցնիլ Սեբաստիոյ չէն տեղերէն։ Գնաց Միր-Ալին Բէշիր փաշայն ճարտար հնարքներովը. ինկաւ իրենց ներսը, ինկաւ հերոսը կոկոզավիզ, ու երկիրը ազատուեցաւ։

Սամսոնի կառավարիչին համար կ'բսուի թէ թոյլ, անկամք մարդ մըն է։ Իր բոլոր առաքելութիւնը սա է որ, Սալթան Ազիզի մարդիներէն ըլլալով, ժամանակին վարուած է մայրաքաղաքէն, ու երբ դարձած է Պոլիս Սամսունդրութեան հռչակումէն ետքը, կառավարութիւնը վարձատրած է զինքը՝ Սամսունը իրեն բաժին հանելով։

Սամսունը, մայրաքաղաքին պէս, տեսակ մը ժամադրավայր է գաղթականներու հոսանքին առջեւ։ Հայութիւնը այդ տեղ ալ կ'ընէ ձեռքէն եկած ձեռնտուութիւնը՝ իր քակը բանալով մեր տարաբախտ եղբայրներուն առջեւ։

Լաւագոյն բան մը որ ունի Սամսուն իր կիսատ եկեղեցիին քով իր երկսեռ դպրոցն է 400 ուսանողներով և ուսուցչական մարմինով մը որ, հանդարտօրէն իր գործին մէջ, անմեսու տեղական պատասխանատուներէ, կ'աշխատի ազգ. դաստիարակութեան։ Մեծ յոյս կայ որ իր երիտասարդ Առաջնորդին՝ Սահակ վրդ. Օտապաչեանի օրով, մեր մունը հաշիւները դէն կը գցուին ու բոլոր տարրերն ալ, Կիլիկիցի, Կեսարացի, Սեբաստացի կը միանան զարդցին ու եկեղեցիին բոլորտիքը։

Օտապաչեանի մասին, զինքը տեսնելէ չա՛տ առաջ տեղեկութիւն ունէի արդէն երբ Մարզուանի մէջ էր իբրեւ Պարտ. Փոխանորդ ու երբ ատկէ առաջ, կը գործէր Սեբաստիոյ մէջ իբրեւ օգնական Պետրոս եպիսկոպոսի։ Հիմա որ չոգենաւին մէջ զինքը մեզի ուղեկից ունինք իբրեւ պատգամաւոր ընկեր, առիթ կու տայ ուսումնասիրելու, որքան հնար է, դիտելով զինքը, լսելով զինքը, իր ձայնը, իր խօսքը, ու ատոնց մէջ ու ատոնցմով, թափանցել յուշիկ մինչեւ իր ներքին աշխարհը։

Իր քովը ու իր վրայ՝ ամէն ինչ մատնանիշ կ'ընէ ծանր լրջութիւն մը, ծանրութիւն կայ ձայնին մէջ. ծանրութիւն կայ իր տարազ մտածութիւնին ու խօսքերուն մէջ, ծանրութիւն կայ իր շարժումներուն մէջ. ինքն ալ, վերէն վար, ամբողջական ծանր լրջութիւն մըն է։

Իր տեղը, գոնէ ցարդ տեսած Արմաչանիներուս մէջ, կարելի է ճշդել կամ որակել սապէս. խօսքին հետ, կերպին հետ, այնպէս որ ի հարկին՝ փայտն ու տարճանակը կրնան առանձին արժէք մը ստանալ իր ձեռքին մէջ։ Իր խօսքերուն մէջ կրած ազդեցութիւնդ. կրնա վերլուծել սապէս. հասկցի՛ր, եթէ ոչ՝ կը հասկցնեմ։

Ինքը չի վիրաւորուիր, այլ կը զայրանայ լուսի՝ պարտաճանաչ մարդու մը պէս որ սուտին դէմ կը զրգռուի։ Այդ զրութեան մէջ դատ զինքը Սամսոնի Պոլիս հրատարակուած հեռագրի մը դէմ, ուր գրուած է թէ կեղեռոյ է Օտապաչեան։ Հեռագրողը կ'ուզենայ հիմա այդ բառին գոյութիւնը իր տուած հեռագրին մէջ։ բոլոր Սամսունը խարդախուած է կ'ըսէ այդ հեռագիրը և վրէժխնդիր է այդ անուանարկութեանը դէմ։ Ու այդ սուտը նեռուած է վարդապետին երեսին ճիշդ այն օրերուն ուր ոգի ի բռին կռուած է հին մեքենայութեան դէմ, քաղաքին պահպանութեանը համար։

Պոլսէն մեզի կու տան Վանի նորընտիր կուսակալը որ Պաթումի ճամբով պիտի ուղեւորի իր նոր պաշտօնատեղին։ Մեզի համար անչուշտ հետաքրքրական անձնաւորութիւն մըն է որ կ'երթայ արիւնի, չփոթութեանց, անատուգութեանց աշխարհը՝ անոր ճակատագիրը վարելու։

Արդէն չրջապատած ենք զինքը, այլ և այլ առիթներով, զանազան խօսքերով, հետամուտ ենք ջանալ իր հոգին ալ թափանցելու։ Բաւական դժուար գրութեան մէջ ենք. ինքն ալ չա՛տ զգուշաւոր է։

—Փաշա, կ'ըսեմ, կը մաղթեմ որ ողջ առողջ հասնիք ձեր պաշտօնատեղին ու երկիրը բարեկարգուի ձեր ջանքերուն շնորհիւ։

—Ինչպէս, կը պատասխանէ։

Պաշտօնական խօսակցութեանց մէջ մեծ վստահութիւն չեն ներշնչեր լակոնական նախադասութիւնները, ու մանաւանդ կան բառեր որոնք պայմանական են։

—Վերջերս չա՛տ դէշ թղթակցութիւններ երեւցան Մամուլին մէջ։ Թէեւ պաշտօնական հերքումներ գրուեցան, բայց կարծեմ թէ թղթակցութիւնները կը նկարագրեն տիրող դրութիւնը։ Ինչ է ձեր կարծիքը այդ մասին, փա՛շա։

—Ես ո՛չ չափազանցող եմ և ոչ ալ բոլորովին հերքող։ Տեսնենք. ինչպէս՞ն վերջ կը գտնեն ատոնք։

—Սրտով ձեզի հետ ենք, փա՛շա։

Երեք օր է որ մէկտեղ ենք. բառական ընտելացած է մեզի. քիչ մը աւելի դիրութիւն կ'ունենանք իր ներքին մարդը տեսնելու։

—Մեր է, բառ. անդամ մը, կը տեսնեմ որ հոգեւորական բազմութիւն մը կայ հոս, կիրակին սնցա՛ւ,—քրիստոնեաներուն նուիրական օրը,—և յատուկ աղօթք մը չբրին։ Ինչու արդեօք։

Դիտողութիւնը արդարացի գտայ, և բաւական նեղը ինկան, ըսի թէ որովհետեւ մեր սրտէն միշտ անհանգիստ ընել ուզիշները, և իւրաքանչիւրը կ'աղօթէ իր խուցին մէջ։

—Ազօթքներն ալ միջազգային են, ո՛չ օր անհանգստութեան դիտողութիւն կ'ընէ։ Դալով ինծի, գոնութեամբ պիտի լսի աղօթքի ձայնին մէջ։ Առաւ մը լսելի միաբերան երգակցութիւն մը որ, կարծեմ, օրհնութիւն ըլլալու էր։

Այո՛, «Առաւօտ լուսոյ» երգած էինք Գէորգ վրդ. Ապրանեանի առաջնորդութեամբը։

Ուրիշ առիթով մը.

—Կը սպասէ՞ք, փաշա, սահմանադրական այս փոփոխութեանցը երկրին վարչական հին դրութեանը մէջ։

—Ինչու՝ ոչ, ու չա՛տ բնականօրէն։ Ես իմ տարքս Ներքսա զրկած եմ արդէն, քիչ ատենէն կը դառնան երկուքն ալ։ ապագան այսուհետեւ մշակուած միտքերուն է։

Քիչ մը աւելի թափանցելու համար մարդուն կ'ուզէի դիտել թէ ինչ էր իր առանձին նայուածքը Ճէրդ յօդուածի մասին։

—Ճէրդ յօդուածին, փաշա, մենք բնաւ ուշադրութիւն դարձուցած չենք. իսկ թէ սահմանադրական գործադրութիւնը սեւ գիծ մը ըլլար ատոր վրայ, ու իրեն հետ սրբուէին այնքան արիւն, քանդուած, արցունքի հեղեղը մեր սրտին աւերքներուն մէջ։

—Ինչպէս՞ն, այդ դիծը կը քաշենք։

«Գիծը կը քաշենք» խօսքը հին իմ ընթանումովս ըլլար, անչուշտ իրեն հետ պիտի ըլլայի. միայն թէ այնքան առաձգական է որ մեայի երկդիմի եղբայացութեան մէջ։ Լայն խօսող չէ կամ թէ չուզեր, որով մեայ կէս բացուած տուփ մը, յատակը միշտ թաղուն մեր տեսութենէն։

Վերջին անդամ իրեն կ'ըսեմ թէ հայ թերթի մը խմբագրողներէն եմ. ամիս մը կայ որ Վանէն յաջորդաբար դէշ թղթակցութիւններ հրատարակեցինք Արեւելքի մէջ. իր շնորհիւը, այսուհետեւ, ուրախութեամբ պիտի հրատարակենք լաւ թղթակցութիւնները։

—Ինչպէս՞ն, կը կրկնէ։

Ու այդ խօսքը կը գտնեմ դիմացս պատնէշ մը պէս կանգնուն, ուրկէ անդին հնարաւոր չէ քայլ մը առաջ երթալ։

Փաշան մեծ դժգոհութիւն մը ունի Վանի համար. իրեն բուռած է թէ լաւ ջուր չկայ այդ գրաստի երկրին մէջ։ Հաւատի կ'ընեմ զինքը որ ուզածէն աւելին կրնայ գտնել տալ։

Երկուշաբթի առաւօտ, չոգենաւը կը խարսնէ Տրապիզոնի առջեւ։ Կառավարութեան դրամովը գնուած է 12,000 պարկ ալիւր։ Եթէ կարելի ըլլայ այդքան բեռ պարկել մինչեւ իրիկուն, վաղը հասած կ'ըլլանք Պաթում։ Վախ կայ որ երկու օր տեւէ բնանթափի գործողութիւնը, և մենք, վազգոյն հասնելու ամառանոցին մէջ, բառական ձանձրոյթի և սրբտհանգստութեան։

ՀՐԱՆԴ

ԽՕՍՈՒԼՈՒԹԻՒՆ

Լաւագրութեան տեսակէտով ամէնէն մեծ խեղացութիւնը առիթին օգտուիլն է։ Եւ ինչ նեթի աւելի այժմէութիւն կրնար ունենալ այս օրուան «Խօսուրբուսը»ին համար քան մեր սիրեցեալ Հայրիկին՝ Իզմիրլեան Պատրիարքի սրբազան անձնաւորութիւն։

Անանկ սուրբ նեթի մը, սանակ պիծ զրէլի մը տակ...։

Հրատս մեծ յանդգնութիւն է, գիտեմ, բայց բարեւազգաբար Նարին Սամսոնատուութեան ներող հոգին ծանօթ է ինծի և ինքը այն հովիւներէն է որ թերեւս ամէնէն շատ կը սիրեն... մոլորեալ ոչխարները։

Բարձրագիր գեղին ամէնէն բարձր բնակչին տունը գացած էի երէկ երբ տաքուն կայսերական Իրատէին լուրը չէր եկած իրեն։

Ինչ փոյթ սակայն, ես Պատրիարքին չէի գացած, այլ Իզմիրլեանին, և այդելութիւնս կրկին արժէք կ'ունենար անոր համար որ Պատրիարքներ շատ ունեցած ենք մենք, բայց Իզմիրլեան մէկ հատ միայն։

Իզմիրլեանն... պաշտելի մարդը, հայ եկեղեցականութեան պատիւ բերող այդ Եպիսկոպոսը։ Ուրիշներ երկաթէ Պատրիարքը թող ըսեն իրեն, ինծի համար գոնար, ազատանք Պատրիարքն է ան։

Իզմիրլեանի վրայ խօսէ, բայց պատմութեան գործն է այդ և բարի մեծ մայրիկս խրատած էր ինծի ուրիշին գործին չի խառնուիլ։

Մեծ մայրիկս խօսքին հետաքրքիր պարտականութիւնս է թէեւ, բայց Իզմիրլեանի վրայ խօսելն ալ հաճոյք մըն է որմէ ինքզինքս չի կրնայ զսպելուս համար, անչուշտ վերէն մեծ մայրս պիտի ժպտի։

Զեռքը կուշտուկուշ համբուրելէս ետքը, ներքակ արձիւի մը տակնա գտնուած ըլլալու sensationը ունենայ և երբ ոչ՝ գոնէ ինքն ալ ուրախ դէմքը դնելու համար, տեսայ թէ նոյն իսկ ժամանակը յարգած է զինքը և մեր Հայրիկը աւելի կորովի էր քան ինչ որ էր ասկէ տասնչորսնդ տարի առաջ Եգիպտոսի մէջ։

Մարմինը իր կամքէն օրինակ առած ըլլալու է, այդքան հատատ մնալու համար։

—Կը նստիք, Սրբազան, որ գրչի առնեմ ձեր անհատական կեանքէն պզտիկ անեքդոտ մը որ այս պատուս միտքս կուգայ կոր։

—Եթէ բոլոր ըրածներդ ալ կանխաբնծի հարցուցած ըլլայիք...

Այս խօսքերուն մէջ սատտում մը և հրանան մը կար միեւնոյն ատեն. ասա՛ ինչո՛ւ կը նեռեմ ինքզինքիս երկու բառով պատել ձեզի Եգիպտոսի իր առաջնորդութեան չրջանին մէջպատմ մը որ թէ՝ burlesque է և թէ բարոյալից։

Եգիպտոս նախապէս ուրիշ առաջնորդ մը ունեցած է, Մեսրոպ եպս. Սուքիասեանը։

Բայց առաջնորդ կայ, առաջնորդ ալ կայ, ինչպէս il y a figot et figot։

Օր մը իր հոգեւորականներուն ի խնդիր, Իզմիրլեանի քով գացած էի ըստ սովորութեան։

Նորին Սրբազնութիւնը երկու օր առաջ նամակ մը ստացած էր Էտիրնէի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկ.էն, որուն վեր վար սա էր պարունակութիւնը.

«Սիրելի եղբայր ի Քրիստոս,

«Մեր Եգիպտոսի առաջնորդութեան «ժամանակ, տեղւոյդ ընակիչներէն կե«սարացի սեղանաւոր Կարապետ ազան, «ստամանագրութեան մը առիթ հարիւր «անգլիական ոսկի խոստացած էր մեզի «ըստ ներիսկեալ պարտամուրակին։

«Թէեւ երկար տարիներ անցած են ան«էլ ի վեր, բայց կը յուսամ որ Ձեր Սբր«զնութեան բարի ազդեցութեան չը«նորհիւ կարելի է այդ ստակը գանձել և «այդ պարագային պատրաստ եմ էլ սա «էլս բաժանելու այդ գումարը ձեր Սբր«զնութեան հետ։

Մնամ աղօթակից
ՄԵՍՐՈՊ
Առաջնորդ Ագրիանապոլսոյ»

Նչածը տարողի խրվբր-զրվբր։

Տարիներ առաջ, սրու մէջ քանի մը միրուր-զիհանաներ կրնային սեղմել, մարդուն մէկը կ'երեւի հարիւր ոսկի խոստացեր է իրեւ կաշառք, եթէ Մեսրոպ եպիսկոպոս կարենար ազատել զինքը կնոջը ձեռքէն։

Այդ պարտատուրտակն էր որ ամպատկառօրէն Իզմիրլեանի դրկուած էր առ ի գանձումն։

—Ինչ պատասխանեցիք այս նամակին, կը հարցնեմ Սրբազանին։

—Քաղիայիս տեսորակը ըսի, կը հրամայէ իր սպասաւորին, և անոր մէջ ցոյց կուտայ ինծի հետեւեալ կարճ նամակը.

«Սիրելի եղբայր ի Քրիստոս,

«Հազար ներողութիւն կը խնդրեմ ա«նուշադրութեանդ ներքակ ձեր նամակը «բացած ըլլալուս։

«Դարդալէս ետքը հասկցայ որ Ձեր «Սրբազնութեան նամակը փոխանակ հրա«ւոյ սեղանաւորի մը ուղղուած ըլլալու։ «սխալմամբ ինծի եկած է։

Աղօթարար
Մ. Ս. Թ. Ի. Ն. Ս
Առաջնորդ Եգիպտոսի

Պատմութիւնը հոս կը վերջանայ, «Խօսուբուսը»ս ալ միասին։

Գ. Ս.ԼԳԻԱՐ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ

Կարդալ ՀՐԱՆԴ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԷՋ ՄԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍԵՐՔՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ

ՔԻՒՐՋ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ
ԱՐԺԷՔ ՄԸ ՈՒՆԻՐ

Քանի մը օր առաջ, մայրաքաղաքիս բոլոր լրագիրները գրեցին թէ Հայաստանը Քիւրտ Ազիրեթիոպեներէն Հասան հեռագիր մը ուղղելով պատերազմական նախապարտիան, յայտներ է թէ ինքը պատրաստ է քանի մը հազար հեծելազօրքերով Բուսլէի անցնիլ, պատերազմի մասնակցելու համար Պուլկարիոյ դէմ, եթէ կառավարութիւնը որոշէ հրատարակել այդ պատերազմը։

Թուրք թերթերէն ոմանք այս մասէն ու փքուռուոյց հեռագիրը իրրեւ արժէքաւոր բան մը նկատելով, պարապ նեղութիւն յանձն առեր էին գովելու ազիրեթիոպեան Հասանի կարծեցեալ հայրենասիրութիւնը և ապագոյց հանել ուզեր էին անկէ Համիտիէ գունդերու օգտակարութիւնը, որովհետեւ Հասանն ալ այդ գունդերէն է բնականաբար։

Ուսած կարեւոր կը համարինք այս առիթը պատճառ բռնելով՝ ներկայացնել հոս էջ մը վերջին ռուսերէնէն (1877-1878) պատերազմին պատմութենէն, ուսկից ինքնին ի յայտ կուգայ թէ ինչ կ'արժէն քիւրտ կամաւորները կամ որ նոյն է Համիտիէ գունդերը։

1877 տարիի 12ին էր որ պատերազմ հրատարակեց Ռուսիա մեր տէրութեան դէմ, պատրուակ բռնելով Պուլկարիոյ բարենորոգումը, մինչ անկէ ի վեր անցած 30 տարիներուն մէջ ինքն էր որ արգելք կ'ըլլար Հայաստանի բարենորոգմանը, իբր թէ թուրք կառավարութեան հաւասար հպատակներ չբլլալին Հայոց չամի նաեւ Պուլկարները և կամ իբր թէ տարբեր վարմունքի ենթակայ ըլլալին Պուլկարները և Հայերը. ինչ և է, խնդիրը երկու քրիստոնեայ ժողովուրդներու նկատմամբ ինքզինքը քրիստոնեայ պաշտպան կամ ազատարար կոչող ռուս քրիստոնեայ տէրութեան ցոյց տուած և կիրարկած այս անիրաւ և անարդարանալի խտրութեան վրայ չէ այժմ։ Խնդիրը հոն է որ հազիւ պատերազմ հրատարակուած էր, Քիւրտերը իրենց համաձայնութիւնը նուիրելու եկան թուրք կառավարութեան, հեծեալ և հետեւակ կամաւորներ հաւաքուելով գլխաւորաբար Վանայ, Պիթլիսի, Տիգրանակերտի և Մուսուլի կուսակալութեանց մէջ։ Բայց այնչափ դանդաղ, այնչափ սակաւ, այնչափ անիսթի չարժեցան որ իրր 3000 հոգիէ բաղկացեալ ռուս զօրագունդ մը յաջողեցաւ անակնկալ յարձակմամբ առնել սահմանագիծի առաջին բերդաքաղաքը՝ Պայազիտ, օգտուելով անոր պահակազօրքի սակաւութենէն և տկարութենէն։ Ռուսերուն Տէր Ղուկասով զօրապետը, որ ռուս սակաւաթիւ զօրքերով այդ յաջողութիւնը ձեռք բերած էր, յանդգնութիւնը այնչափ առաջ տարաւ որ արհամարհելով ամէն խոչընդոտ ու վտանգ, առաջացաւ մինչեւ Կարսոյ վերջին պատուարը Տեվե Պոյնի կիրճը, կարնէն 1½ ժամ հեռի, ուր կը գտնուէին ոչ միայն բնական անմատչելի ամրութիւնները, այլեւ ռազմագիտութեան ամէն պահանջները լրացնող արուեստական ամրոցները, պատնէշները և հողաբլուրները՝ դնուած Քրուբի խիստ բաղմաթիւ խնդանօթներով, ականներով

"ԱՐԵՒԵԼՔ„ի ԹԵՐԹՕՆԸ — ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(49)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

Դ.

ԱՐՏԱՍՈՒՔԻ ԱՂԲԻՒՐԸ

Հարցը չատ ուղիղ դրուեցաւ։ Սամուէլը մնաց չուարեալ դրութեան մէջ։ Չը գիտէր՝ ինչ պատասխանել։ Բոլշէական չփոթութիւնից յետոյ, կրկնեց նա.

— Ինչո՛ւ համար եկայ... և այժմ ո՛ւր եմ գնում... Դա չափազանց տխուր հարց է, սիրելի Աշխէն, ես դժուարում եմ պատասխանել։ Քո առջեւ դեռ պէտք է բացանել վարագոյրը այն տոսկալի գործողութիւնների, որ կատարվում են և պիտի չարունակուին կատարվել մեր հայրենեաց ուերակների վրայ։ Այնուհետեւ դու ինքդ կը հասկանա, թէ ինչու համար եկայ, կամ ո՛ւր եմ գնում։

Փակուած լինելով հայրենական լեռների խլութեան մէջ, Աշխէնը չատ փոքր տեղեկութիւններ ունէր դրսի աշխարհից։ Նրան թէեւ հասել էին բօթաբեր ձայներ, բայց այդ ձայները դեռ ուս այն ատենն անորոշ և մութ էին նրա համար, որ տակաւին մի պարզ հասկացողութիւն չէր կարողացել կազմել, թէ ինչ են կատարվում անել չար մարդիկ, որ մրրկածուփ խռովութեան մէջ էին դրել երկիրը։ Սամուէլը սկսեց մի ըստ միոջէ պատմել թէ կատարուած և թէ կատարուելիք գործերը։ Խորին դառնութեամբ նկարագրեց նա իւր հոր և Մերուժան Արծրունու ուրացութիւնը, բացադրեց այդ երկու դաւաճանների բոլոր չար դիտաւորութիւնները և նրանց յանձն առած ամօթալի պաշտօնը՝ քրիստոնէութիւնը ոչնչացնելու և պարսից կրօնը Հայաստանում տարածելու մասին։ Պատմեց նրանց դարանագործութիւնը Արշակունեաց արքայական գահը կործանելու և Հայաստանում մի նոր թագաւորութիւն հիմնելու մասին, պարսից գերիշխանութեան ներքոյ։ Պատմեց նրանց դրաց հանդիսաւոր ուխտը պարսից Շապուհ արքայի առջեւ, և պարսիկ զօրապետ Հայրենիքը, միւսը, վանդի մէջ գտնուող կինը—զո՛ւ։ Երկուսն էլ ինձ համար հոգեւոր չափով անգնահատելի են։ Երբար ես ստիպվում էի այն մտքով, թէ դէպի ո՞րը դիմեմ։ Երկուսի համար ուս ես ուսեալ եմ անկեղծ անձնազոհութիւնը։ Բայց իմ զգացմունքները դժուարացնում են ինձ վճռել, թէ ո՞ր մի պէտք է նուիրել առաջին զոհ։—Ահա՛, իմ սրտագին ընձերը, իմ ամենաջերմ փափաքները թափում եմ քո առջեւ, սիրելի Աշխէն, դու ցոյց տա՛ր ինձ ճանապարհը, թէ դէպի ո՞րը գնամ։

— Դէպի հայրենիքի փրկութեան գործը,—պատասխանց օրիորդը ողեւորուած ձայնով։— Դու ինձ արժան չես լինի, Սամուէլ, եթէ քո արիւնը չը խառնես այն անպատ արեան հեղեղների հետ, որ պիտի թափուին մեր աշխարհի աղատութեան համար։ Եւ ոչ ես արժան կը լինեմ քեզ, եթէ նորը չանեմ...

— Դո՛ւ,—բացականչեց Սամուէլը, և նրա տխուր դէմքը փայլեց անսպառ ուրախութեամբ։— Թոյլ տո՛ւր գրկել իմ հրեշտակին, վրէժխնդրութեան և արդար բարկութեան հրեշտակին...

Նրանք գրկուեցան։

— Աշխարհի բոլոր երանութիւնները չէին կարող այնպէս մեծարել ինձ, որպէս այդ խօսքը, որ թռաւ քո շրթունքներից, սիրելի Աշխէն։— Այդ խօսքը լցնում է իմ սիրտը մի սրբազան հպարտութեամբ, որ ես վայելում եմ հայոց քաջանուէրներից ամենանշանաւոր սէրը։

— Կը գնամ, Սամուէլ, անպատճառ կը գնամ,— կրկնեց օրիորդը աւելի ջերմ կերպով։— Իմ մայրը կորաւ, հայրս գնաց որոնելու մօրս։ Զը գիտեմ, կը վերադառնայ, թէ՞ոչ։ Մեր լեռնականները սատիկ յուզման մէջ են. ես հոգիս կարողանում եմ զսպել նրանց կատաղութիւնը։ Նրանք սիրում էին իմ մօրը։ Մի մասը կը թողնեմ մեր երկրի պահպանութեան համար, իսկ մի մասը ինձ հետ առնելով, կը գնամ և իմ խուսափով կը միանամ այն բանակի հետ, որ պիտի գումարուի Փառանձեմ տիկնոջ չուրջը։ Թո՛ղ Հայոց Տիկինը մի օրիորդ զօրապետ ուս ունենայ իւր քաջերի թւում։— Այդ նրան կուրախացնէ...

Սամուէլը այժմ սկսեց աւելի լուրջ կերպով իւր համակրութիւնը յայտնել օրիորդի վիտաւորութեան ոչ միայն վերին ասպիճանի հերոսական բնաւորութիւն ունենալու մասին,— այլ բացադրեց նրա ձեռնարկութեան և անդրաժեշտութիւնը, ասելով.

— Եթէ դու այդ մտքին չը գայիր, ես ինքս պէտք է խնդրէի քեզանից այդպէս անել, սիրելի Աշխէն։ Թէ իմ հայրը և թէ Մերուժան Արծրունին պարսից Շապուհ թագաւորից յատկապէս հրահանգներ են ստացել նախարարների կանանց և զաւակների մասին, որ ամէն տեղ ձերբակալեն նրանց և պահեն առանձին բերդերում, մինչեւ նրանց ամուսինները անձնատուր կը լինէին։ Եւ քո մօրը այդ նպատակով են տարել։ Դու մի բախտով ազատուեցար, սիրելի Աշխէն։ Եթէ դու հօրդ հետ որսի գնացած չը լինէիր, եթէ դու այն գիշերը, երբ նրանք պաշարեցին ձեր ամրոցը, այնտեղ գտնուէիր, ես անպատճառ քեզ կորցնելու դժբախտութիւնը կ'ունենայի, որովհետեւ քեզ ուս կը տանէին։ Հայոց նախարարներին յայտնի է յիշեալ հրահանգը, այդ պատճառով չատերը իրանց ընտանիքների հետ չուզում են ապաստան գտնել գլխաւոր քաղաքում, Հայոց Տիկնոջ մօտ։

Վերջին խօսքերը, երեւի, վիրաւորեցին օրիորդի անձնասիրութիւնը, և նա բառական ազդու ձայնով պատասխանեց.

— Ես չեմ գնում Հայոց Տիկնոջ բանակը ապաստանի կամ փախուստի տեղ որոնելու, Սամուէլ։ Ես գնում եմ Իշխանների փոքրիկ ուժերը խառնելու Հայոց ընդհանուր զինուորութեան հետ։ Եթէ հարկաւոր լինեը թաքչիլ և իմ անձը միայն պահպանել,— դրա համար մեր լեռներում չա՛տ տեղեր կան։ Թէ ինչ հրահանգներ են ստացել Շապուհից քո հայրը կամ Մերուժան Արծրունին,—այդ ես չը գիտեմ, ես այժմ միայն լսում եմ քեզանից։ Բայց այնքանը հաստատ գիտեմ, որ եթէ նրանք ցամաքի կողմով մտնեցին մեր ամրոցները, ոչ միայն սերել չէին կարող, այլ թէ իրանք և թէ իրանց բերած պարսիկ զօրքերը կանխատեսին մեր լեռների մէջ։ Այսպէս էլ եղաւ, բայց ոչ բոլորովին...

Օրիորդը աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ տուեց թշնամու արշաւանքի մասին, քան թէ գիտէր Սամուէլը։ Ասաց, իրաւ, յարձակման գիշերը թէ ինքը և թէ իւր հայրը, որսորդութեան առիթով, բացակայ էին ամրոցից, և այդ նպատակ նրանց թշնամու ձեռքը չընկնել։ Ամրոցում մնացել էր միայն մայրը փոքրաթիւ բերդապահների հետ։

(Շարունակելի)

և պայթուցիկներով, որոնց շնորհիւ Տէր Ղուկասով չկրցաւ ուղի առաջ դնալ և Կարինս ալ մնալ, ինչպէս կը յուսար։

Մինչ այս, մինչ այն Բիւրտերը կը շարունակէին հաւաքուիլ ամէն կողմէ և երթալով կը սուսերանային, բայց իրական և անկեղծ նպատակնին կը թուէր ըլլալ ոչ թէ սուրդիս պատերազմի երթալ, այլ Հայոց գիւղերը և ագարակները անարգել ու անպատուհաս կողոպտելու պատեհ առիթի մը գտնել, և թշնամին արիւնը թափելու տեղը՝ Հայու արիւնը թափել ու մարմաջնին յագեցնել բովանդակ այն ճամբուն երկայնքը զոր պիտի կարէին թշնամին հասնելու համար մինչեւ Պայազիտ։ Ուստի անխտիր աւարի տալով իրենց անցած տեղերու բոլոր Հայ գիւղերը, որոնցմէ հազացին բոլոր իրենց պաշարը և իրենց տուներու ապագայ քանի մը տարուան պաշարը, անապատ դարձնելով ցանուած արտերը և չքաղուած հունձքերը ու սպանելով հարիւրաւոր, չքաւոր համար հազարաւոր Հայեր, վերջապէս հասան Պայազիտի առջեւը թուով աւելի քան 30 հազար։ Մինչ միայն 300 հոգի պահակազօրք կար քաղքին մէջ, մնացեալը բոլոր Տէր Ղուկասովի հետ գացեր էին՝ Կարսոյ մօտերը։

Արդ եթէ երբեք արժէջ մը ունենային Բիւրտ կամաւորները, հնծեալ կամ հետեւակ, պէտք էր որ 1. Տէր Ղուկասովի նահանջի գիծը կարէին և գինքը գերի բռնէին, քանի որ անիկա իրեն հետ 3000էն պակաս զինուոր ունէր, 2. պէտք էր որ կարենային Պայազիտ բերդաքաղաքն առնել և անկէ ետք իրենց յարձակողականի տկսել Ռուսաց հողին վրայ, որ ամրացեալ տեղ մը չունէր մինչեւ Երեւան։ Բայց ոչ մին կրցան ընել և ոչ միւսը։ զոյացած վեհական մը չորէջ ըզգայղը բիւրաւոր մեղուներու պէս այդ 30 հազար Բիւրտերը Պայազիտի չուրջ դարձան, պտտուքեցան, ոլորտացին, և ուրիշ բան մը չկրցան ընել, բայց թէ բերդին շրջապակ անդէն Հայ (օսմ.) հպատակները դիւցազնաբար արէ անցնել, առանց սեռի և հասակի խտրութեան, ու անոնց բոլոր տուները կողոպտելէ ետքը կրակի տալ վանդալական քաջութեամբ։ Իսկ բերդին մէջ ապատեանց 300 զօրակազօրքը դիմադրեց այդ 30 հազարներուն, մինչեւ որ հռչակաւոր Սամփսոնի (Ռաֆֆի համաւաւոր Խնոթ) լրատուութեամբը Տէր Ղուկասով իմանալով Պայազիտի պաշարումը, Տեղի Ցոյնու կերձին հնարքով նահանջով մը ետ դարձաւ և «հազար ազատին մէկ քար կը բաւ» առածին պէս ամենքը մէկէն փախցուց։ Տեսնելու էր այդ 30 հազար Բիւրտերու ամօթահար և խուճապոտական փախուստը միայն երեք հազար հոգիներու առջեւէն։ Աշխարհի վրայ երբեք տեսնուած չէ այդքան վատ ու դասալիք փախուստ։ Զէնքերնին անգամ հետերնին տանիլ չէին ուզեր որ բեռ չըլլայ վրանին։ Մէկ մարթիի հրացան մէկ մէհմի անգամ կուտային։

Բայց թէպէտ մեծ փոփոխութիւն այդ Բիւրտ կամաւորներու վարմունքին մէջ այս փախուստին առեն, մինչ պատերազմի երթալու առենը վարք էին Հայոց նկատմամբ. ամօթապարտ նահանջին ատեն ոչ իսկ կառու մնացեր էին, ճանապարհներէն էին, վախկոտ քան աշխարհի ամենէն երկչոտ կենդանին։

Ահա թէ ինչ եղաւ Բիւրտ ցեղին կամաւոր զինուորութեան օգուտը օսմ. բանակին համար, որ մեծ վնաս կրեց անոր անկարգապահութեան և վատասրտութեան երեւէն, զի Բիւրտերու խուճապոտական փախուստը բանիի մը (պանական երկիր) պատճառելով՝ իր հակառարուածն ունեցաւ նոյն իսկ կանոնաւոր զօրքերուն վրայ, որոնք առանց անոնց ներկայութեանը չատ աւելի լաւ զարձ պիտի տեսնէին, ինչպէս Տեղի Պապայի և Զիլիկի ճակատամարտներուն մէջ, որոնք մէյ մէկ անաւոր հարուածներ եղան ռուս բանակին համար, որոնք եթէ քանի մը անգամ ալ կրկնուէին, Կարս ու Արտահան, ոչ ալ Պաթում չէինք կորսնցներ։

Բիւրտերը իրենց այդ ամօթաւոր պարտութենէն ու փախուստէն ետքը նապատակ եղեր էին մինչեւ այն չարաշուք թուականը, ուր դժոխային միաբ մը առնոնցմէ Համիտիէ դունդեր կազմելու գաղափարը յղացաւ ու թելադրեց բարձրագոյն չրջանակներուն։ Այնուհետեւ նորէն դիւցազնացան, բայց անդէն Հայերը կոդոպտելու, սպանելու և անոնց գլուղերը ու չինութիւնները քանդելու համար միայն։ Եթէ երբեք պատերազմ բացուի Պուլկարիոյ հետ, Հասան Աշիրէթապետը կամ չպիտի գայ հակառակ իր հեռագրին, և կամ կը կարծէ թէ 1877—78ի պարագան պիտի ներկայանայ Հայ հպատակ ջարդելու, կողոպտելու, և վերջէն ալ ֆեդրապար փախչելու։

Բայց Հայաբնակի Բիւրտերու պիտը Հասան աւելի խորամանկ է. գիտէ թէ Բուլկարիի կողմը Հայ չկայ որ կողոպտէ, տեղէն անգամ չի չարժիր, երբ պատերազմ ծագի, այլ կամ հիւանդ պիտի ձեւանայ և կամ ուրիշ պարբուակ մը պիտի գտնէ ետ մնալու համար։ Բայց անիկա գիտէր թէ պատերազմը ծագելիք չունէր, անոր համար այդ հեռագիրը քաշեց, ձրի հայրենասիրութիւն ծախելու և ապուշ հայցներու կողմէ գովասա կորզելու համար, ինչպէս որ յաջողեցաւ։ Եւ սակայն Բիւրտ կամաւորներու արժէքն այն է զոր պատմեցինք։

Մ. ԴԱՒԹԱՆԵԱՆ

ԴՐԱՏՈՒՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՍԿԻԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ ԽՕՐԱՍԱՆՁԵԱՆ ԽԱՆ
Կեդրոն գիտական, վիպական, դպրոցական եւ մասնեղարանի ամեն տեսակ գրքերու
ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐ. ՎԱՃԱՌԱԿԻՐ ՈՒ ՏՊԱԳԻՐ
Այցարարաց, օրաթերական, նամակագրուիս, պահարան, վկայական, վիճակագրոյց, բարեկիս, պատուանիշ եւն. եւն.
Ցանձնարարութեանց առաքում օր օրին ու նոյնութեամբ։
Գործառնութիւնք միաբ կանխիկ
20—11

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՑԻԱՅԻ ԳԵՐՄԱՆ ՎԷՃԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԱՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 10 Նոյեմբ.— Պ. Բիսմարկէն Վախմէր և Պ. Բանպոն ստորագրեցին համաձայնութեան այն գիրը, որուն համաձայն, գերմանական և ֆրանսական կառավարութիւնները ցաւ կը յայտնեն որ սեպտ. 25ին Բազալանքայի միջադէպը առաջ բերած են ստորագաս պաշտօնեաներ, բռնութիւններ և ցաւալի արարքներ ի գործ դնելով։ Ուստի այդ համաձայնութեան մէջ երկու կառավարութիւնները կ'որոշեն Լահէի միջազգային դատարանին յանձնել յարուցուած խնդիրներուն ամբողջութիւնը։ Երկու կառավարութիւնց փոխադարձ համաձայնութեան մէջ յանձնուած կ'ըլլան իւրաքանչիւրը իր կողմէն ցաւ յայտնելու իրաւարարական վճռին համար։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիական լրագիրները կը շնորհաւորեն Ֆրանսան՝ ի մասին ֆրանքֆէրտեան վէճին լուծման։ Ֆրանսական կառավարութիւնը, կ'ըսեն նոյն լրագիրները, այս առթիւ նոր ապացոյց մը ընծայեց իր ողջամիտ քաղաքականութեան և անսչառ ոգիի մասին, որոնք ամբողջ Եւրոպայի համակրանքը գրաւած են։ Իր կորովի ընթացքը և արժանապատուութիւնը գովեստի արժանի են։

ՊԵՐԼԻՆԱՏ.— Մալի Ժուրնալի բառնին նայելով, Պ. Նոլոքովիչ յաջողեր է դաշնակցութիւն մը հաստատելու Սերպիոյ և Թուրքիոյ միջեւ։

ՍՕՖԻՍ.— Դանանարին ի պատասխան արուելիք ուղերձին վրայ կատարուած վիճաբանութեանց ատեն ռամիվարական Մառարով կառավարութեան ընթացքին հաւանութիւն յայտնեց Բուլկիրի երկաթուղիներու խնդրին մէջ, ինչպէս նաեւ Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակման մասին։ Դալով Ժէօն-Թուրքերու շարժման, պէտք է համակրութեամբ ողջունուի, ազատական շարժում մը ըլլալուն համար։ Ասով հանդերձ, կարդ մը նշաններ այնպէս ցոյց կուտան թէ հին ռեժիմի սնանկներուն մէջ կ'իյնան նորէն, քանի որ ձգտում մը կայ ճնշելու միւս ազգերու ազատութիւնը։ Կէչովի մինչդեպէն ի վեր Պուլկարներուն նկատմամբ խարշանք մը կը նշմարուի, խարշանք մը որ ի յայտ կուգայ Պուլկարներուն թշնամի տարրերուն նկատմամբ ընծայուած աջակցութեամբ։ Սա է պատճառը Ժէօն-Թուրքերու նկատմամբ պուլկար կառավարութեան ընտած վերապահ և նոյն իսկ կասկածոտ ընթացքին։ Պուլկարները պարտին ազգային ալ արթուն դտնուիլ իրենց մակեդոնացի ազգակիցներու մասին։ Թուրք ռեժիմէն կախում ունի բարեկամական յարաբերութեանց հաստատումը Պուլկարիոյ և Թուրքիոյ միջեւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրանց-Ֆէրտինանտ արշիդուքսը, այս առտու, հանդիսաւորապէս ընդունեց Պոսնա-Հերսէքի իսլամ պատգամաւորութիւնները և թագադրատան Խորհուրդը։

ՊԵՐԼԻՆ.— Ռայխսթակը, այսօր, վիճարանեցաւ Վիկէլմ կայսեր այն տեսակցութեան վրայ, որ հրատարակուած էր Տեյլի Թելեկրաֆի մէջ։ Երեսփոխանները ներկայ էին ամբողջովին. կալլերին և օթեակները լեցուն էին։ Ցոն Պիւլով իշխանը յայտարարեց՝ թէ պատասխ է ամէն հարցապնդումներու պատասխանելու ունմիջական կերպով։ Նախարարապետը բան թէ չէր կրնար պատասխանել յուզուած բոլոր կէտերուն, աչքի առջեւ ունենալով իր խօսքերուն առաջ բերելիք ազդեցութիւնը արտասահմանի մէջ, հրատարակուած տեսակցութեան տպագրութիւնը ա՛լ աւելի չնչչանելու համար։ Ցոն Պիւլով իշխանը յայտարարեց թէ տեսակցութեան բոլոր մանրամասնութիւնները ճիշդ են, ինչպէս Պօէրներուն դէմ մղուած պատերազմին ծրագիրը, որ Վիլհէլմ կայսեր կը վերագրուի։ Գերման սպայակոյտը երբեք չէ քննած այդպիսի պատերազմական ծրագիր մը։ Նախարարապետը չատ զօրաւոր գտաւ տեսակցութեան մէջ առաջ բերուած կարգ մը բացատրութիւններ։ Ցեղոյ յարեց.— «Թերմանից և Անգլիոյ միջեւ ծանր և ցաւալի թերըմբռնումներ ծագած են, բայց ես համոզուած եմ թէ բոլոր երեսփոխանները համաձայն են ինծի հետ, հաստատելու համար թէ գերման ժողովուրդը կը փափագի խաղաղասիրական և բարեկամական յարաբերութիւններ մեկոյ Անգլիոյ հետ, փոխադարձ յարգանքի խարխիին վրայ։» Նախարարապետը երկու երկիրներուն համար դժբախտութիւն մը նկատեց երկու երկիրներու միջեւ եղած յարձակումները. նոյնպէս վստահ մը՝ քաղաքակիրթ երկրին համար։ Վիլհէլմ կայսրը այսուհետեւ աւելի զգուշաւոր ընթացք մը պիտի բռնէ անհատակ ն խօսակցութեանց մէջ, քաղաքական մութիւնը չխանգարելու համար (բուռն ծափահարութիւններ)։ Եթէ այդպէս չի չարժի կայսրը, ըսաւ Ֆոն Պիւլով, ո՛չ ես և ոչ ալ յաջորդս չպիտի կրնանք պատասխանատուութիւն ստանձնել (ծափահարութիւններ)։ Ցեղոյ Պիւլով յայտարարեց թէ պէտք չէ վախկոտ ըլլալ արտասահմանի հանդէպ, երբ գերման քաղաքականութեան չարերը պաշտպանելուն վրայ կը դառնայ խնդիրը։ Նախարարապետը յորդորեց երեսփոխանները որ խոհեմ ըլլան, նկատի առնելով օրուան կացութիւնը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Կը հերքուի այն լուրը թէ Պոսնա-Հերսէքի մէջ սերպ և Սեւ Լեռան սահմանագիծը աւազակաստուերը արշաւած և օգը հանած ըլլան Բոսնիէքի զօրանոցը. նոյնպէս կը հերքուի թէ աւրտուհունդարացի սպաներ դասալիք եղած ըլլան և հետեւակազօրք մը սպանուած ըլլայ սերպ զինուորի մը կողմէ։

ԲԱԳԴԱԴԻՍՊՈՒԼԿ.— Ուրմիայի կառավարիչը հրաւէր կարդաց ժողովրդեան բոլոր դասակարգերուն և էնճիմէնի բոլոր նախկին անդամներուն, դադրեցնել ցեղամոլական ցաւագին։ հակառակ պարագային՝ քաղաքէն պիտի հեռանայ և իր բանտին պիտի ձգէ զայն։

ԹԵԼԿՐԱՖ.— Սերպ կամաւորներուն թիւը 40,000ի հասած է, որոնց 10,000ը օտարական, իտալացի, ռուս, անգլիացի, ֆրանսացի, ամերիկացի և սպանիացի։

ՊՈՒԿԲԻՇԵ.— Երէկ Բրաեսվայի և ուրիշ քաղաքներու մէջ միթինկներ դուս մարուեցան Աւստրիոյ դէմ։ Բրաեսվայի մէջ ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ ցուցարարները զսպել, որպէս զի աւարիական հիւպատոսարանին վրայ չյարձակին։

ՌՈՒԹԷՆ.— Բրի-Բարիզեան կը գրէ.— «Սպասնալից վէճի մը առաջը առնելու համար, արդիւնք Սերպիոս սպառազինութեան և գրգռումին, Աւստրիա-Հունգարիա իսդրած է Ֆրանսայէ, Անգլիայէ և Ռուսիայէ, որպէս զի Սերպիոյ յանձնարարեն ուելի հանդարտ ընթացք մը բռնելու և սպառազինութիւնները դադրեցնելու։ Այդպիսի դիմում մը պիտի ըլլայ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Քաղաքապետարանին մէջ արտասանած ճառով Պ. Էնքրիի յայտարարեց թէ Անգլիա կատարեալ համերաշխութեան մէջ կը գտնուի Ֆրանսայի հետ, իսկ ուղիղ ընթացքի մը կը հետեւի Գերմանիոյ հանդէպ։ Եւրոպայի նպատակն է քաղաքական գժտութիւնները տարթել։ Մէկ սէրութեան յաջողութիւնները ի վերնաս միւսին, կրնան չիմանիր առաջ բերել։ Թուրքիոյ մասին խօսելով բաւ. «Կը փափաքինք անաչառ վարմունք մը ունենալ Թուրքիոյ նկատմամբ, այնպիսի վարմունք մը որ արդիւնք խաղաղութեան վերջնական ամրացումը և թոյլ տայ Թուրքիոյ վերանորոգուելու ազատական ռէժիմի մը տակ և լաւ վարչութիւն մը հաստատելու։» Ի վերջոյ Պ. Էնքրիի յայտարարեց թէ Անգլիա թշնամի չէ ոչ մէկ սէրութեան և եռասէր նպատակներ չունի։

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Բարիզէն հեռաւեալը գրուած է Վիեննայի թերթերուն.— «Պրանայի մայրաքաղաքին իրաւեկ շրջանակներուն մէջ ալ կը հաստատուի այն կարծիքը թէ պալքանեան խնդիրներուն բերմամբ միջազգային կացութեան մէջ առաջ եկած ձրդուումը բաւական զգալի նուազում մը կրած է։ Հիմակ առաջուընէ աւելի վրնտահութեամբ նկատողութեան կ'առնուի յաջողութեան հաւանականութիւնը դեսպանախորհրդոյ ծրագրին, որուն բանալը այլեւս կախում ունի Ռուսիոյ ու Աւստրոյ-Հունգարիոյ միջեւ կատարուող բանակցութեանց ընթացքէն, դեսպանախորհրդոյ ծրագրին նկատմամբ։ Առնուած նոր լուրերու նայելով, թէ՛ Բեղերպուրգի և թէ Վիեննայի մէջ խիստ հաւատարիմ տրամադրութիւններ կան, և ամէն կերպով յայտնի է թէ նոյն իսկ ռուսական ազդակները, որոնց տեսակէտը մինչեւ հիմա տարտամ էր, այլեւս յաջող արդիւնք մը կը յուսան դեսպանախորհրդոյ ծրագրին համար։ Այս ու այն կողմէն երեւան եղած այն կարծիքը թէ կարգ մը պարագաներ ենթադրել կրնային տալ որ Բեղերպուրգի մէջ դեսպանախորհրդարդին յաջողութեանը մասին եռանդը քիչ մը պաղած է, ընաւ հաւատալի չէ, մանաւանդ նկատողութեան առնելով Ռուսիոյ կողմէ պարզուած վիճակը՝ այդ միութեան նպատակին յաջողութեանը համար։ Բեղերպուրգի մէջ ընտ խոհեմ է Ֆրանսայի և միւս տէրութեանց այն համոզումը թէ պալքանեան թերակղզիին մէջ առաջ եկած փոփոխութեան հետեւանքով դեսպանախորհուրդի մը կազմակերպութիւնը ո՛չ միայն բաղձալի է, այլ անհրաժեշտ եղած է եւրոպական քաղաքականութեան համար։»

—Հոսմի մէջ կը յայտարարուի թէ Բ. Դրան և Պուլկարիոյ ու Աւստրիոյ-Հունգարիոյ միջեւ կատարուող բանակցութիւնները եթէ յաջողին, դեսպանախորհուրդին գործերը մեծապէս պիտի դիւրանան։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Թուրքեւպուլկար պատերազմները առաջի օրն ալ չարունակեցին բանակցութիւնները։ Երկաթուղիներու հաշիւները քննուեցան։ Ներկայ էին Բումէլիի երկաթուղիներու առաջին ու երկրորդ տնօրէնները։ Այդ խնդրոյն համար կատարուող բանակցութիւնները հինգշաբթի օրը պիտի աւարտին։

—Պատերազմները նաեւ պիտի կարգադրեն Պուլկարիոյ և Արեւելեան Բումէլիի մէջ գտնուած իսլամական վագֆներու խնդիրը, որոնց մասին տուքար մը ուղուած է Էվզաֆի նախարարութիւնէն։

—Սոֆիայէն կը գրեն թէ Բումէլիի երկաթուղիներուն տեղւոյն ներկայացուցիչ Պ. Ցանթեան կ. Պոլիս պիտի գայ Թուրքեւպուլկար բանակցութեանց մասնակցող Ընկերութեան ներկայացուցիչներուն կարգ մը մանրամասնութիւններ հաղորդելու համար։

—Բեղերպուրգի Դանլիզը իմաց տուեր է Բ. Դրան թէ Ռուսիա ալ Օսմ. Տէրութեան չափ փափաքող է որ Պուլկարիոյ հետ կատարուող բանակցութիւնները դիւրանան։

—Քոնսթանթինոբլիս կ'ըսէ թէ Սուլթանի կեդրոնական գաւառին Շիրիվլա գիւղէն Նէրքոլա Հասապի անուն անձին սպառնացող և սպանելու ձեռնարկող պուլկար երեք աւազակներ ժողովրդեան կողմէ ձերբակալուեր և կառավարութեան յանձնուեր են։

—Թայմզ կ'իմանայ թէ Պուլկարիա մէկ կամ երկու պատերազմներ եւս պիտի զրկէ Կ. Պոլիս։ Պուլկարիոյ մէջ թէեւ հաւատք ունին Պ. Լիսրչէվի կարողութեանը վրայ, սակայն այդ կարեւոր ու դժուարին բանակցութիւնը մէկ հոգի պատասխանատուութեանը յանձնուելուն համար զարմանք կը յայտնուի։

ՀԱՅ ԵՒ ՅՈՅՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայ և Յոյն ընտրական մարմիններու քաղաքական քլիսվներու կողմէ պատուիրակութիւն մը զոր կը կազմէին Գրիգոր էֆ. Զոհրապ, Պետրոս էֆ Հալաճեան, Տօքթ. Դանպուրոյլը փաչա և Սալոն Լիմոբաքիս էֆ., առջի օրը, Բ. Դուռ երթալով ծրագիր մը մատոյց Մեծ-Եպարքոսին և բողոքեց թէ մինչեւ հիմա կատարուած ընտրութեանց մէջ Հայոց ու Յունական իրաւունքները պէտք եղածին պէս չեն պաշտպանուած և թէ ընտրական կանոնագիրը բաղձացուած նպատակը ապահովելու անբաւական է։ Պատուիրակութիւնը այդ մասին բերանացի կերպով ալ կրկնեց իր բողոքը։ Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշա պատասխանեց թէ այդ տեսակ խնդրոյ մը մէջ հայութեան և յունութեան վրայ առանց խորհելու միաբանութեամբ օսմանեան անունին տակ գործած է, որով իրենց իրաւունքները վնասելիք բան չի կրնար տեղի ունեցած ըլլալ։ Ընտրական կանոնագրին գալով, անոր փոփոխութիւնը դիւրին չէ և երկար տեւելի կարօտ է, որով հիմա եղած կանոնագիրը գործադրելէ զատ միջոց մը չկայ։ Այդ բողոքը ներկայացուած միջոցին ներքին գործոց նախարարն ալ Մեծ-Եպարքոսին քով կը գտնուէր։ Պատուիրակութեան կողմէ Մեծ-Եպարքոսին մատուցուած ծրագրին մէջ բսուած է որ ընտրական գործերու մէջ հաւասարութիւնը կիրաբերելու համար պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուելու են։ իւրաքանչիւր տարրի կարեւորութիւնը համաձայն արդար համամասութեան մը վրայ երեսփոխան ընտրուելու է։ Բսուած է միանգամայն թէ Յոյները ամէնէն քիչ քառասուն և Հայերն ալ քսան երեսփոխան ունենալու են։ Ծրագիրը սապէս կը վերջանայ.— «Դոնէ մինչեւ մէկ սասխան արդարութեան հաստատման արդիւնք մը ձեռք բերելու պարագան փոքր բարեհաճութեան մը կարօտ է և մեր յոյսը բոլորովին կորուած չեն թէ այդ վիճակը կարելի եղածին չափ դարմանելու և բարեկարգելու մասին հարկ եղածը պիտի խորհուի։ Ուստի կը խնդրենք որ գաւառներու և ընտրական չրջանակներու մէջ փոքրամասնութեան ենթարկուած քաղաքները ունենալու անպատ գաւառի մը կամ ընտրական չրջանակի մը քաղաքներուն վրայ, ինչ որ ընտրական կանոնագիրը չարգիլեր. նաեւ հեռագրով ծանուցանել, որպէս զի ընտրական չրջանակներու սահմանը վերածուի որոշ տարրերու չվնասելու վիճակի մը։ Այս պարագան ծանուցուի այն տեղերը որոնց ընտրական գործողութիւնները դեռ չեն աւարտած, որպէս զի պակասները լրացուին։ Այս կէտերը մատուցանելով հանդերձ կը յայտնենք թէ կատարեալ բարեացակամութեամբ ընտրական գործողութիւնները պիտի շարունակենք։ Միայն թէ ընտրական վերջին երեւոյթը եթէ երեւան հանէ որ արդարութիւնը և հաւասարութիւնը անմարելի կերպով խանգարուած են, այդ պարագային անարդար ու անյուսալի արդիւնքի մը հանդէպ բնական է որ պիտի հարկադրուինք մեր քաղաքական ու ազգային իրաւունքներու պաշտպանութեանը ծառայող ամէն տեսակ օրինական միջոցներ ձեռք առնել, որով հիմակուընէ հարկադրուած ենք յայտնելու որ այդ առթիւ մեր ազգային եղբայրութեան ու անկեղծութեան կրելիք նուազումին բոլոր պատասխանատուութիւնը ամէն պարագայի մէջ մեր քոմիթէներուն պիտի չպատկանի։»

Թանին կը քննադատէ այդ ծրագիրը, զոր տալի վերջնագիր մը կը նկատէ։ Կ'ըսէ թէ օրինաւոր միջոցներու եթէ պիտի դիմեն, առաջուընէ իմաց տալու հարկ չկայ, վասն զի արդէն ամէն ոք կրնայ իր չարները օրինաւոր միջոցներով պաշտպանել։ Ընտրական կանոնագրին գալով, նախայէս Երեսփ. Ժողովէն անցած է, որով կառավարութիւնը զոյն գործադրելէ զատ ուրիշ բան մը չի կրնար ընել և ինքնին կանոնագիր մը չի կրնար պատրաստել։ Երեսփոխաններու թիւին գալով, կը յարէ Թանին, Յոյները՝ քառասուն և Հայերն ալ քսան երեսփոխան ունենալու համար պէտք է որ չորս միլիոն Յոյն և երկու միլիոն Հայ գտնուի։ Արդեօք, կ'ըսէ Թանին, ատուիրներն ալ միասին հաշուելը երբէ՞ն ի վեր տրամաբանութեան մէջ մտած է։ Թանին կը յարէ.— «Ընտրութեանց մէջ Իսլամներուն գործունէութիւնը ու եռանդը քննադատել կ'ուզուի։ Անոնք այդ մասին իրենց յոյն հայրենակիցներէն դաս առին, որով այդ քննադատութեան մէջ կը կարծենք որ իրենք ալ պէտք է քիչ մը բաժին ունենան։»

ՏԵ ԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՀԵՏ

Թանին խմբագիրներէն մէկը տեսակցեցաւ Աւստրիոյ դեսպան Բալլավիչինի մարքիզին հետ, անցեալ գիշեր Դալմթիոյ գարեջրատուներէն մէկին մէջ։ Նոյն դեսպանատան պատասխանատու քանի մը հաւաղներուն կողմէ օսմ. դրօշին դէմ եղած անարգանքին նկատմամբ։ Դեսպանը յայտարարեց թէ խկոյն հրամայած է նոյն պահպանութեան հրամանատարին՝ քննութիւն կատարել և արդիւնքը տեղեկագրել, որով այդ տեղեկագրին կը սպասէ։ Դեսպանը յայտարարեց որ նաեւ ազգերուն մեղադրութիւնը գործնական ու նիւթական կերպով հաստատուելէն ետքը միայն պիտի կրնայ որոշուիլ յանցաւոր նաեւ ազգերուն նկատմամբ ըլլալիքը։ Խմբագիրը յիշեցուց թէ զրեթէ տասնմէկ տարի առաջ Մէրսինի առջեւ Լայտի պաշտօնեայի մը մակոյկին դրօշը յոսի արարքի մը հետեւանքով ծովը ինկած ըլլալուն համար Աւստրիա շատ խիստ ընթացքի մը հետեւած էր։ Դեսպանը պատասխանեց.— «Այդ երկու դէպքերուն միջեւ բնաւ նմանութիւն մը չկայ. այն միջոցին Աւստրիոյ դրօշը ո՛չ թէ զրեխտան մը, այլ նաւու մը վրայ պարզուած էր։ Արդէն գինուորներու վրայ այդ տեսակ դրօշներու պարզուիլը պէտք չէ ներել, մանաւանդ որ գինուոր մը վրայ պարզուած դրօշ մը կրնայ իրեն դասալիքն չունեցած նիստուիլ։ Արդէն այս երկրին մէջ դրօշը չարաչար կը գործածուի։ Ամէն խանութի վրայ դրօշ մը կը պարզուի։ Սա ալ կայ որ այս խնդրոյն մէջ դիտմամբ եղած ըլլալու պարագան հաստատելու է։ Հաւանական է որ նաւաղներուն գրգռութիւն մը և նախատինք մը եղած ըլլայ։ Ամէն պարագայի մէջ տարակոյս չկայ որ նաւաղները — եթէ դէպքը ստոյգ է — չատ գինով էին։ Գինովներուն քովը նպատակ և աւելի ճիշդը չար նպատակ մը չի փնտռուիր։ Այսուհանդերձ դէպքին գոյութիւնը եթէ հաստատուի, նաւաղներուն նկատմամբ հարկ եղած գործողութիւնը պիտի կատարուի. նաւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնուին, որպէս զի ասկէ վերջը առանց արտօնութեան դուրս չելլեն, և եթէ հլլեն իսկ նոյն կարգի արարքներու մէջ չդտնուին։» Խմբագիրը դիտել տուաւ թէ Թուրքիոյ մէջ գինովութիւնը ո՛չ թէ մեղմացուցիչ, այլ ստատկացուցիչ պարագայ մը կը նկատուի, թէ նոյն պահուն նաւաղներուն համազգեստ կրելու պարագան աւելի և մեղադրելի է և թէ այս փոփոխ միջոցիս երբ հանրային ամբողջ կարծիքը Աւստրիայէն լաւ ուղղեալ արարք մը կը սպասէ, միթէ լաւ յարաբերութիւնները խանգարելիք այդ կարգի միջոցէս մի լաւ տարաբերութիւն մը կունայ գործել։ Բալլավիչինի մարքիզը պատասխանեց.— «Իրաւունք ունիք։ սակայն պէտք չէ գործը չափազանցել և միջադէպի մը գոյնը տալ։ Ատանք պարզ դէպքեր են։ եթէ դէպքերուն կարեւորութիւն ընծայել հարկ ըլլայ, հա ալ բողոքիլու չատ բաներ ունիմ։ Ամէն օր չատ մը անարգանքներ կ'ըլլան Աւստրիոյ. նոյն իսկ գործնական ու նիւթական և աւելի գէշը մասնաւոր դիտումով տեղի կ'ունենան։ Եգիպտի ու Աւլոնիայի դէպքերը միշտ բաւական է. բայց մենք Թուրքիոյ հետ իրեւ բարեկամ ապրիլ կ'ուզենք. խնդիր հանելու փափաքող չենք։ Ամէն բան աչք գոցեցնիք։ Լրագիրներուն ալ հիմնական պարտքն է այդ տեսակ պարագաներու մէջ չափաւորութիւն և հանդարտութիւն ցանձնարարել։» Խմբագիրը ըսաւ թէ Աւստրիա, Թուրքիոյ մասին ունեցած բարեացակամութիւնը և բարի նպատակները ապացուցանելու համար, պէտք է այս ցաւալի առիթէն օգտուելով հարկ եղած հաստատումը ընէ և հանրային կարծիքը ապահովցնէ։ Դեսպանը պատասխանեց թէ Աւստրիա Թուրքերուն բարեկամն է և նոր Թուրքիոյ զօրաւոր ու հարուստ ըլլալուն և մանաւանդ իր արդի տարմանիներուն մէջ մնալուն խիստ փափաքող է։ Խմբագիրը գիտել տուաւ թէ Աւստրիոյ այդքան սէրը ի՞նչպէս կարելի է հաշտեցնել տագնապալի տեսակ մը Պոսնան և Հերսէքը կցելու խնդրոյն հետ։ Դեսպանը ըսաւ.— «Ժամանակը ցոյց պիտի տայ կցումը ճիշդ այդ միջոցին տեղի ունենալուն պատճառները։ Սերպերուն և Սեւ Լեռնցիներուն յարուցած ազմուկները բաներ կը հասատատեն։ Մինչ կը կարծէ՞ք որ Պոսնայի ու Հերսէքի ձեռքէ հանուելուն համար Սերպերը Թուրքիոյ հաշուոյն կը ցաւին։ Առանց այդ ցաւը յուսախաբ ըլլալուն հետեւանքն է։ Այդ երկու տեղերուն համար ինքնավարութիւն ուզելնին, դայնս Թուրքիոյ վերադարձնել փափաքելնուն անկիղծ չէ։» Դեսպանը, բան նաեւ թէ Սերպիոյ գահաժառանգը տգոյ ըլլալով, անոր իրաւերը կարեւորութիւն չունին։ Ատաղաչէի գրաւման խնդրոյն գալով, Բալլավիչինի մարքիզը ըսաւ թէ Աւստրիա արդէն երեսուն տարիէ ի վեր դիմումներու ենթակայ մը հրամանատարութեամբ։ Պոսնայի և Հերսէքի բանակցութեանց համար ալ դեսպանը ըսաւ թէ գեռ կը շարունակուին, որով առանց նկատմամբ չի կրնար տեղեկութիւն մը տալ. սեսալ է այն լուրը թէ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջեւ յարաբերութիւնները խզուած ըլլան։ Դեսպանը յարեց թէ Անգլիա ու Աւստրիա, ինչպէս նաեւ բոլոր տէրութիւնները բարեկամ ու հանակիր են Թուրքիոյ։ Դեսպանախորհուրդին համար ալ յայտարարեց թէ պիտի դումարուի. սեսալ է այն լուրը թէ Ռուսիա կ'ընդդիմանայ։

ՈՍՏԻԿԱՆԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌԺԱՄԱՆԱՑ ՀՐԱՀԱՆԳ

Ոստիկաններու պարտականութեանց մասին առժամեայ հրահանգ մը պատրաստուած է։ Ատանց վրայ հսկելու համար քնիչ մարմին մը կազմուած է Բերայի ու Սկիւտարի կառավարիչներուն և Պոլսոյ ոստիկանութիւնն տնօրէնին տրամադրութեանը տակ։ Ոստիկանութեան զոմիսարներ ու պաշտօնեաները պարտաւոր են հանրային ապահովութեան ու բարեկարգութեան ոչխատել, ոճիրներու հեղինակները երեւան հանել և իրենց պետերուն հրամաններուն հնազանդիլ, հակառակ պարագային պատասխանատու պիտի մնան։ Օթելներ, խուներ և այդ կարգի հանրային վայրեր միւտ հսկողութեան տակ պիտի առնուին, որպէս զի ոճրագործներու ապաստանարան չըլլան։ Տօնավաճառներու, թաղամասներու և հանրային հաւաքման վայրերուն մէջ բարեկարգութեան անվթար մնալուն պիտի աչխատին Ոստիկանութեան կայաններ երբ պէտք ըլլայ, իրարու պիտի օգնեն։ Ամէն կայան իր չրջանակին քարտէսը պիտի ունենայ։ Ինչիչ մարմինները իրենց պետերէն պահարանի մէջ գրուած ու կնքուած հրամաններ պիտի ստանան և որոշուած ժամուն միայն զայնս պիտի կրնան բանալ. նաեւ իրենց պաշտօնը ստէպ պիտի կատարեն. եղած բողոքները տեղեկագրելով և հանրային ապահովութեան լաւ պայմանն վրայ հսկելով, միանգամայն պիտի հսկեն որ ոստիկանները իրենց պարտականութեանց մէջ չթերանան։ Ոստիկանութեան կայանները մաքուր ու վայելչ պիտ

ֆուատ պէյի դէմ շատ մը անձեր դատ բացած էին։

— Իգսաս կ'ըսէ թէ պատասխանատու Թարգմանիչներէն միայն պիտի մնան Մէհմէտ Իզզէթ, Վէյսի, Հէրման, Ռաբեի, Յովհաննէս ու Ալի Ֆէհմի պէյերը. իսկ բացը մնացածներէն ներքին գործոց նախարար Հաղգը պէյ, մաքսային վերատեսչութեան խորհրդական Սըբրի պէյ, առողջապահական Խարտուրդին անդամ Սաֆյտ պէյ և Հանրային Պարտքի վարչութեան մէջ Ռէֆիի գումիսէր Շէֆիզ պէյ ամաթոչակ պիտի չտանան, քանի որ ուրիշ պաշտօններ ունին։ Միւսներն ալ մինչեւ որ ուրիշ պաշտօնի մը կոչուին, մէկ չորրորդ կամ մէկ հինգերորդ ամաթոչակ պիտի ստանան։

— Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիզ փաշա յայտարարեր է թղթակցի մը թէ Ղոմսայի և Հէրեքլի խնդրոյն առթիւ ծագած անհամաձայնութիւնը երկու տէրութեանց միջեւ ուղղակի բանակցութիւն կատարուելով պիտի կարգադրուի։

— Անատոլուի մէջ եօթը երկաթուղիներ չինելու ծրագիրներ կան՝ Ս. Էնկիւրէն Գալէֆիք, Զորում և Մարզուան, Բ. Սամսունէն Էրզրում՝ Մարզուանէն, Ամասիայէն, Թոքատէն, Սըվազէն, Զարայէն ու Երզնկայէն անցնելով, Գ. Էրզրումէն Թիրէպոլը՝ Սեւ ծովի եղերքին վրայ՝ Աչքալէէն ու Կիւմիւշխանէէն անցնելով, Դ. Էրէյլիէն Ռոմնա, Նիյսէ, Իսմէլտա, Կեսարիա ու Սըվազ, Ե. Խանլէն Մարաթիա, Խարբերդ, Տիարպէքիր, Սիլվան, Պիթլիս ու Թաթվան՝ Վանայ ծովին վրայ, Զ. Տիարպէքիրէն Ուրֆա և Է. Սարդար՝ Սիրտի երկաթուղիին երկաթգծման կէտը՝ Առապիայի մէջ։ Ամբողջ երկայնութիւնն է 3200 քիլոմէտր։ Մէկ քանի ընկերութիւններ կ'ուզեն յանձն առնել 12 հազար ֆր. քիլոմէտրական երաշխաւորութեան գումարով։ Պէտքական Ընկերութիւնը, առանց երաշխաւորութեան գումարի, կ'առաջարկէ Սոմա երկաթուղի մը չենել, որով Կ. Պոլսէն Իզմիր 12 ժամէն կարելի պիտի ըլլայ երթալ, 4 ժամ ծով և 8 ժամ ցամաքի ճամբով։

— Օրթագիւղի Օսմ. Բիւրոյ կազմելու համար տեղւոյն Հայ-Հռոմէականներու վարժարանին մէջ կատարուած գումարումն ներկայ գտնուեցան վարժարանի հոգի, որոց մէջ կը նշմարուէին կոյս. փեսայ Կալիպ փաշա, Տոքդ. Իսմայիլ Պէհիմ փաշա և այլն։ Կանոնադիրը կարդացուելով միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ։ Կայսերական իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ. 50 ոսկի նուիրած է, Սարահէտտին էֆ. 20 և Կալիպ փաշա՝ 10։ Պատուակալ քսանիմն ապահս կազմուեցաւ։— Իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ., նախագահ է իշխան Սիւլէյման, Վանէլտտին, Մալահէտտին, Մէհիտ, Սէյֆէտտին էֆ.-ները՝ անդամ. նաեւ կայս. փեսայ Խալիտ փաշա, Նուրէտտին փաշա, Կալիպ փաշա, Հիլմէդ փաշա, Մոմտուա ձէլալէտտին փաշա, Բէֆիզ պէյ ու Սալիհ փաշա։ Գործադիր քոմիտէն կը կազմեն հետեւեալները.— Պուսական Խորհուրդին անդամ Ֆուատ պէյ՝ նախագահ, Օրթագիւղի առաջին իմամ Շեւքրի էֆ. դեր-նախագահ, Խաչիկ էֆ. Սըվաճեան՝ գանձապետ և Էզրա Բիզա էֆ. քարտուղար։ Անդամներն են Ֆէրիտ փաշա, դատական նախարարութեան մէջթուպտի Բէշզիզի էֆ., արտաքին գործոց նախարարութեան թարգման Սաաէտտին պէյ, Արտաչէս էֆ. Հիւրմիզ, Թանիճի իմրագիրներէն Իսմայիլ Միւշրեֆ պէյ, Ալի պէյ, Տոքթ. Մինասեան էֆ., Բարատորոյս էֆ., Ֆահրի պէյ, Նուրի պէյ ու Տոքթ. Հաղգը պէյ։

— Բերայի Քառասան հանրասանօթ վանատատուր միայն քանի մը օրուան համար կազմակերպած է բացառիկ վանատուն մը։ Շատ ժան գներով կը ծախուին ֆրանսական ապրանքներ, ինչպէս մանթօ, քօսթիւմ, պլուզ, կերպաս, ձեռքի պայուսակ, գօտի և ուրիշ շատ մը բաներ։ Լաւագոյն առիթ մըն է աս բոլոր այն ընտանիքներուն համար, որոնք կ'ուզեն ընտիր և ժան ապրանք գնել։ 4

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՅԱՋՏԱԳԻՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ

Ամեն. Տ. Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՊՊՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

ԱՐԺԱՆՊԱՏԻՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՄՈՅ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ

31 հոկտեմբեր, ուրբաթ, 1908

Բարձ. Պատրիարքական Տեղապահ Հօր և Ազգ. Երեսփ. ու Բաղաքական Ժողովոյ դիւանները՝ որոշմամբ հետեւեալ կարգադրութիւնները սահմանուած են.

1. Ըստ որում Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կը գտնուի Սիլիւատր, ընդունելութեան և հանդէսներ ընթերկարգութեան հակելու պաշտօնով կրկին մասնախումբեր կազմուած են՝ մին Սիլիւատրի և միւսը Սիրքէճի-Գումգարուի համար։

2. Որոշուած է ամսոյս ուրբաթ օրը 31 հոկտեմբեր, ժամը 6ին Ազգ. Երեսփ. Ընդհանուր Ժողովը հրաւիրել ի նիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով իրեն միայն ընդունելութիւն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

3. Նոյն ուրբաթ օրը եկեղեցական և աշխարհական մասնաւոր պատուիրակութեան մը միջոցաւ Ն. Բարձ. Սրբազնութիւնը առաջնորդել Սիլիւատրի և Գումգարու, Շիրքէճիի Խայրիյէի մասնաւոր չոգենաւով մը որ ժամը 5ին պիտի մեկնի Սիլիւատր. նոյն չոգենաւը ապա պիտի վերադարձնէ Սիրքէճիի նաւամատոյցը Ն. Բարձ. Սրբազնութիւնն ու պատգամաւորութիւնը, Բ. Դրան պաղատագին անցնելով պիտի ժամանէ Պատրիարքարան։

4. — Պատգամաւորութիւնը կազմուած է հետեւեալ անձնաւորութիւններէն։

Ա. կառքը յաջողած է Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, իր դէմ ունենալով Դէորգ էֆ. Ասլանեան և Սահակեան էֆ. Դարաեան։

Բ. կառք. — Տ. Հմայեակ եպս. Դիմաքսեան, Յովհաննէս էֆ. Թորոսեան։

Գ. կառք. — Տ. Մկրտիչ եպս. Վեհապետեան, Յովհաննէս էֆ. Հինդլեան։

Դ. կառք. — Տ. Գեւոնդ Ծ. վրդ. Դուրեան, Հայկ էֆ. Խաճատուրեան։

Ե. կառք. — Տ. Եղիշէ Վ. Զիլինկիրեան, Ռուբէն էֆ. Զարգարեան։

Զ. կառք. — Տ. Տաճատ քհ. Բաչայեան, Տ. Հմայեակ քհ. Էքսէրճեան։

Է. կառք. — Եղուարդ էֆ. Գարակէօզեան, Յովսէփ էֆ. Եուսուֆեան։

Ը. կառք. — Մկրտիչ էֆ. Մանուկեան, Գէորգ էֆ. Թորգոմեան։

Թ. կառք. — Պարգեւ էֆ. Փափազեան, Տիրան էֆ. Կիւմիւշկերտան։

Ժ. կառք. — Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան, Գառնիկ էֆ. Հայկեան, Լեւոն էֆ. Քիւրքճեան։

ԺԱ. կառք.—Լաւագոյն ներկայացուցիչներ։

Ծանօթ. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կառքին առաջէն պիտի գտնուին մէկ հեծեալ բարապան և աջէն ու ձախէն վերջապէս հեծեալ երեք վարդապետներ, որոնք են Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ. Պապեան և Տ. Առանիա վրդ. Հազարապետեան և ուրիշ երկու հեծեալ բարապաններ։

* * *

ՀՐԱՒԷՐ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒՆ

Տ

Ազգային Ընդհ. Ժողովը իր Զրդ նիստը պիտի գումարէ յառաջիկայ ուրբաթ օր, 31 հոկտ. ժամ 8ին, ի Մայր եկեղեցի, միակ օրակարգ ունենալով

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ

Կը խնդրուի որ հաճիք որոշեալ ժամուն անխափան ներկայ գտնուիլ սոյն հանդիսաւոր նիստին և կատարել ձեր ազգասիրական պարտականութիւնը։

Մնամք աղօթարար

Պատր. Տեղապահ Կ. Պոլսոյ

ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ

* * *

Տ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ընտրութիւնը կայսերական իրատով հաստատուած և որոշուած է յառաջիկայ ուրբաթ օր Ն. Բ. Սրբազնութիւնը Իւսկիւտարէն առաջնորդել ի Պատրիարքարան։

Եւ որպէս զի այս ընդունելութիւնն բան արժանւոյն կատարուի, պատշաճ դատուած է ուրոյն մասնախումբ մը կազմել և անոր յանձնել այս առթիւ Սիրքէճիի և Գումգարուի մէջ տեղի ունենալիք կարգադրութեանց և հանդէսին բարեկարգութեան հոգը։

Սոյն մասնախումբին անդամ կարգուած են՝

Մէհրան	էֆ.	Շերվինեան
Հեթում	»	Սէթեան
Ղազարոս	»	Զալլաքեան
Ռուբէն	»	Փափազեան

Այս անօրէնութիւնը ծանուցանելով և ձեզ, կը խնդրենք որ հաճիք վաղը հինգշաբթի, ժամը 4ին գտնուիլ Շերվինեան էֆ.ի գրասենեակը, Պահճէ-Գարու, Վիթալ խան։ Մնամք աղօթարար

Պատրիարքական Տեղապահ

ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՆՏԱՆԵԼԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆՊԱՍՏԻՑ ՊԱՐԱՊ ՄՆՏՈՒԿԸ

Յաւելով է որ կ'արձանագրենք այս պարագան, ստուգած ըլլալով Պատրիարքարանի պաշտօնական դիւաններէն։ Այլ եւս բոլորովին դատարկուած է այդ արնոտուկը և երբ մէկ քանի օրէն —ինչ որ չատ հաւանական է— սովկալ նահանգներէն դիմում ընեն Նպաստից Յանձնաժողովին, չենք գիտեր թէ ի՞նչ մեկնութիւն պիտի դիմէ Նպաստիցը։ Վերջին անդամ ալ մէկ քանի ամենատարօտ հայաբնակ քաղաքներու սովկալներուն հագիւ կարելի եղաւ մէյ մէկ քիչ նպաստ դրկել և երեւակայել որ դեռ մեր քիչ մը չատ պինդ երես գաղթականներէ ոմանք ծոյլ ծոյլ մինչեւ իրիկուն կը սլքակոն Պատրիարքարանի փողոցներուն էլ. սրճարաններուն մէջ ու դրամ կ'ուզեն. դրա՛մ, միշտ դրա՛մ, կարծելով թէ անապատանք մը գտնուած է դրամ։ Երկկ դարձեալ Պատրիարքարանը՝ Փոխանորդարանի դրան առջեւ և բակին մէջ պարզուեցան մէկէ աւելի ցաւալի տեսարաններ, որոնք յայտնի բան է թէ երբեք պատիւ չպիտի բերէին այն Ազգին, որուն կը պատկանին այնքան ամօթալի տեսարաններու դերակատար գաղթականները։ Եւ ի՞նչպէս մեղադրել Պատրիարքարանը երբ չատ անգամ կը տոկուի խստօրէն վարուիլ այդ գաղթականներուն հետ, որոնք ոչ մարդկութենէ կը հասկնան, ո՛չ քաղաքավարութենէ։ Աւերակ խանի մը և Բարելոնեան աշտարակի մը երեւոյթը առած է ամբողջ Պատրիարքարանը, թէ իր Պատրիարքական չարաբաշխիով և թէ իր դիւաններով։ Անխարի և անարգել անոնք կը մտնեն ամէն տեղակ և դիւան, առանց պատկառելու, առանց քաշուելու և նոյն իսկ անոնցմէ չատեր չեն քաշուիր եկեղեցականներու հայցիին հայելու՝ ուրիշներէն լսուելու չափ բարձր ձայնով։ Այ չափը կ'անցնին այս գաղթականները. յետոյ պէտք է նկատի առնել որ ասոնցմէ չատեր բուն գաղթականներ չեն, այլ գործելու համար Պոլիս եկողներ են գաւառներէ, որոնք երբ անգամ մը կը տեսնեն թէ Պատրիարքարանը քիչ թէ չատ գրամ կուտայ և իրիկունները հաց ու Ս. Խաչի մէջ գիշերելու համար անկիւն մը կը գտնէ, այլեւս կը մոռնայ ամէն բան ու գործ ու իր մնացորդը կը փռէ։

Ա՛լ կը բաւէ օրդան ատեն որ այդ կարգի գաղթականներ, բա՛ւն աղքատին ու սովկալին յատկացուելիք նպաստին օգտուեցան, այլ եւս ժամանակն է որ Իզմիրլեան Ս. Պատրիարք Հայրը իր երկամէկ կամքով, որուն վրայ այնքան մեծ հաւատք ունինք, ազատել Պատրիարքարանը կարգ մը որջացած գաղթականներու անտանելիութենէն։

ԳԱՒԱՌԱՑԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՏԻԳՐԱՆՈՆԱԿԵՐՏ, 15 հոկտ.

Շատ անուշ յիշատակ մը թողուց ուշադրաւ այցը Սեւանիկի Օամ. Կեդր. Բօսմիթէէն զրկուած պատուիրակներուն, որոնք դէպի Մուսուլ ուղեւորելու առթիւ, քաղաքս մնացին քանի մը օր և չմոռնալ բանախօսութիւններ արտասանեցին զբաղեալ մշակներուն մէջ, ամենազգի խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, ինչպէս նաեւ մեր Ս. Կիրակոսի Մայր եկեղեցին, Սեպտ. 18ին։ Ժողովը բացուեցաւ դաշնակի ընկերակցութեամբ թուրքերէն երգով մը, որուն յաջորդեց «Աղաստ Աստուած»ը։ Ապա բեմ նստաւ Տ.Թ. Ոսկան էֆ. Թօփալեան, բացատրելու համար, թուրքերէն լեզուով, որուան ժողովին նպատակը։ Այդ պատճառն, ներս մտան պատուիրակները, երկու կրօնական և մէկ զինուորական, հետերնին ունենալով նաեւ ծանօթ հայերնասէր Զիա պէյ, Տ.Թ. Իսմայիլ պէյ և ուրիշներ։ Մասիերով և յարգալիր ընդունելութեամբ, բաղմութեան դասը, Աստգ-խորանին առջեւ, չբաղատատած Տեղապահ Ս. Հօրմէն և քահանայական դասէն։ Առաջն. գրադրին թուրքերէէն ճառէն, պահ պահ լսուող երգերէն և նուագներէն յետոյ, խօսք առաւ Ս. պատուիրակ կրօնականը, որ լայն հայեացքներով պարզեց Սահմանադրական ազատութեան ոգեմիտ բարեմասնութիւնները։ Անոր յաջորդեց Տեղապահ Ս. Հօր թուրքերէն ճառը, գովեալ յարգելի պատուիրակներուն՝ մասնաւորապէս և ժողովրդեան՝ ընդհանրապէս։ Մէջն մի բանախօսութենէ և ճառէ յետոյ, սրտագին մաղթանքներ և ծափեր՝ յանուն Օամ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Բօսմիթէէն։ Յետոյ բանախօսեցին Բ. Պատուիրակ - կրօնականը, որ սիրտն տաղեալ մը պատկերացուց Օամ. Համաժողովրդական զարթօնքը, և զինուորական պատուիրակը, որուն անմեղմ և ազդեցիկ բանախօսութիւնը մեծ տպաւորութիւն թողուց ամէնուն սրտին վրայ, և որուն թեւերը գիրցաւ Թրթռացնել արդարեւ։ Օամ. Սահմանադրական Բանակին հուժկու ձայնն էր որ կ'որոտար այս Երիտասարդ-Թուրքին շրթունքէն, հրաւէր կարդալով մէկդի նետել ցարդ ընկալեալ կեղծիքները, ապրիլ անկեղծ և անվախ և ասատարել համերաշխօրէն՝ հայրենիքի բարգաւաճման։ Ս. Պատուիրակին յանդուգնական բանախօսութենէն յետոյ ներկայ բոլոր Թուրք և Հայ՝ կղերական թէ աշխարհական ներկայացուցիչները ողջագուրուեցան։ Այդ յիշատակելի ժողովը վերջացաւն եղաւ Ազատութիւնը ծնող և պանծացնող հանդէսներու շարքին, որով ամենեքեան ի վեր ժողովուրդը կը խանդավառի, կ'երգէ, կը ծափահարէ։

Այժմ, գործնականի՛ն կը սպասէ ժողովուրդը, աւելի՛ շատաչուն ծախերով ընդունելու համար զայն։ Համայնքներն՝ ամիսապէ՛ յատած են Օամ. Խորհրդարանի բացման, որով ցարդ դրուատուած ամէն ինչ գործնականի պիտի վերածուի լիովին։ Եւ գաւառի կեանքն ապրողնե՛րը միայն կրնան դիտնալ թէ ո՛րքան խոր, ո՛րքան տենդագին պասսաքով մը սպասկուած է այս սպասումը։ Զի, Տիգրանակերտի համար մասնաւորելով խօսքերնիս, կեդրոնին մէջ իսկ, լուսամիտ դասակարգերուն առընթեր՝ հակասահմանադրական տարրը կա՛յ, որ Սահմանադրութեան գործնականացումովը պիտի ճանչնայ անոր բարիքները։ Կեդրոնէն դուրս, շրջականները, հինաւուրց Պէկերու և Աղաներու դասակարգը կայ, որոնք բան մը չեն հասկցած ցարդ եղածներէն, և որոնց նախնիքները՝ գործնականին փութացո՛ւմովը միայն կրնան վերջակուսել։ Իսկ քիւրտ ցեղապետներու և իրենց որբանոցներուն ասպատակութիւնները՝ նոյնպէս դրական ձեռնարկներն են որ վերջ կրնան տալ։ Բոլոր այս կարեւոր պարագաները, հաւաքաբար, մեզի և հակադիր հաստատածոցմն են գաւառի կեանքին, ուր՝ ժողովրդի քով արդունքը և խանդավառ հրճուանքին քով՝ կասկածը բոյն դրած է։ Ասենէ մը ի վեր մանաւանդ, կասկածը՝ սարսափի վերածուելու կը միտի և հակասահմանադրական կիրքերու մօտալուտ պոռթկումի, վախը՝ դամոկլէսեան սուրի պէս կախուած է հանրութեան գլխին։ Այս հանգամանքէն մեծապէս աղդուած են ընկամտաւոր անտեսական կեանքն և առեւտրական գործերն ալ։ Հետեւաբար, ապահովիչ գործողութեանց փութացման անմիջական պէտքը բացայայտ է այժմ։

* * *

Մալաթիա, 18 հոկտ.

Օսմանեան Բօսմիթէի անդամ Հասան Բիլալ պէյ երկու շաբաթէ ի վեր հոս է։ Վաղուան և ճարտարախօս երիտասարդ մըն է։ Անցեալները լսարան այցելից ու հակիրճ բայց ազդու բանախօսութիւն մը ըրաւ, որ ջերմագէս ծափահարուեցաւ։ Երկու անգամ ալ զօրանոցի պարէզին մէջ հրապարակախօսութիւններ ըրաւ։ Տէմիզ հրապարակախօսութիւններ ըրաւ։ Տէմիզ, Հաճի փաշա և Սաէֆ Օղլի վասի Հաճի, Հաճի փաշա և Սաէֆ Օղլի վասի հարցերը, որոնք Հին Բէյմիմ օրերուն և մանաւանդ անցեալ աղիտաբեր դէպքին ժամանակ սոսկալի դերեր կատարեցին։ Ամենուն հրապարակաւոր տարած են, առաջին հրապարակաւոր Թիւը չյաջողեցնելու նպատակաւ, հայթիւը ցաւալի ոգեւորութեամբ ամբողջ հոյլից սպառնալիքներով ժողովուրդը բանախօսութենէն չուանիդրելու ստիպեցին։ Բիլալ պէյ, կիսամիլէ և անկեղծ վերջ այս չարամիտները, որոնք միտաւորութիւն ունեցան այս կերպով պարզելու իրենց գաղտնային նպատակները, ժողովրդեան հանգիստի կերպով և ազդու բառերով բանապատասխան կասարարութեան ազատարար ընթացքն ու սահմանադրութեան օգտակարութիւնը բացատրեց ժողովուրդն, յորդորեց խելամտութեան եւ քրիստոնեաները համերաշխութեամբ ապրելու և աշխատելու երկրին զարգացման ու յառաջդիմութեան։ Խոստում տուաւ իսամ տարբեր իրենց քրիստոնեայ հայրենակիցներուն իրաւունքը յարգել և ջարդի գաղտարը բոլորովին վտարել, մտածելով անոր վնասակար հետեւանքը։ Վերջապէս, նկատի առնելով ժողովուրդին անտեսական տագնապը, արմատաց գլխը նուազեցնելու կարեւոր միջոցներուն կիրառման և քլիսպներ հաստատելու մասին խոստումներ առնելով ներկայ ունկնդիրներէն, մասնաւորապէս կառավարիչ Նէվզատ և Թաղապետութեան նախագահ Հաճիմ պէյերէ, վերջ տուաւ բանախօսութեան։

Առջի օր, Պայրամի աղօթքէն անմիջապէս վերջը, միւնոյն տեղը, աւելի հոծ բազմութեան մը ներկայութեանը տեղի ունեցաւ երկրորդ հրապարակախօսութիւնը, որու արդիւնքն այն եղաւ որ այս Պայրամի առթիւ, թուրք տարրը լուսերեսութիւնի մը ունեցաւ Հայոց հետ. մանաւանդ տղաքն իսկ, որոնք ուրիշ Պայրամներու առթիւ քարեր կը տեղացնէին շուկայ եկեղեցի փոքրոյ Հայերուն գլխուն, օրինակուելով իրենց մեծերէն, չատ հանդարտ էին։

Հասան Բիլալ պէյ գոհ թողուց քաղաքիս հայութիւնը, աւելին պիտի ընէր եթէ, Պէհնիցի Ապիսին պէյի կողմէ աուեւանգուած ազդիկներու խնդիրը, որու մանրամասնութիւնը ազգ. և կաթոլիկ Առաջնորդարաններու կողմէ տեղեկագրուած է երկու Պատրիարքարաններու, առանց կառավարչին կամքին հետեւելու իր իսկին թելադրութիւններուն համաձայն կարգադրելու ջանադիր ըլլար, քանի որ ինք չատ լաւ համոզուած էր թէ յիշեալ խեղճ ազդիկները, հակառակ Եէրիի օրէնքին արամադրութեանը ինչ սոսկալի պայմաններու տակ իսլամացուցուած էին։ Կը զարմանանք որ ներքին գործոց նախարարութիւնն ալ, որու չենք գիտեր, ինչ կերպով տեղեկացուցած են խնդիրը, զեւամիթիթ ազդիկներուն երկիւղս պաներուն մէջ տեղաւորուած վախն ու սարսափ փարատելու համար դանոնք երեք օր ազդին կամ իրենց ազգականներուն յանձնելու մասին երեւս ունենալ Առաջնորդարաններէ եղած խնդրանքներուն հակառակ, իբր թէ տակաւին հին բէյժիմի մէջ եղած ըլլայինք, կը հրամայէ Վարչական Ժողովի ներկայութեան հարցաքննական ձեւակերպութիւնով միայն բաւականանալ։ Մալաթիացի

* * *

ԻՏԻՐՆԷ, 28 հոկտ.

Յուլիս 11ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը եթէ ո՛չ տակաւին իրական օգուտներ ու բարիքներ, գէթ խօսելու և գործելու ազատութիւն բերաւ իր հետ, որուն շնորհիւ ինչպէս կ. Պոլիս ու ուրիշ գաւառներ, հոս նաեւ երկու քլիսպներ հաստատուեցան, Եղբայրասիրական և Ուսումնասիրաց, որոնք ոգեւոր փարած իրենց գործին, կը ջանան համերաշխութիւնն ու սէրը միշտ արծարծուն պահել օտարազգիներու հետ և միւս կողմէ տեղիս երիտասարդութիւնը բարձրացնել մտաւորապէս ու բարոյապէս։ Ասոր համար անոնց կ'արժէ որ չնորհաւորենք պրաւնք և յաջողութիւն ու կարողութիւն մաղթենք իրենց բոլոր գործերուն։ Դժբաղդաբար այս քլիսպներէն միայն Ուսումնասիրացին է որ օրինաւոր ծրագիր և կանոնագիր ունի, իսկ միւսը դեռ կը մնայ անորոշութեան ու տարտամութեան մէջ, որուն պատճառը եթէ գտնենք, պիտի տեսնենք թէ մեր նոր նստաս երիտասարդները և ինտէլիքենթները չեն, այլ երկու օտարազգի ծայրայեղ տարրներ, որ կը ջանան ընկերակցութեան անդամները միշտ իրենց ազդեցութեան տակ պահել և չէզոքացնել ամէն տեսակ բարենպատակ գործ ու խորհուրդ, կարծելով թէ ասիկա կը վնասէ իրենց միութեան ոգին և քլիսպը կը քայքայէ։ Այս տեսակ սահմանափակ ու անտեղատեղ մտածումներու մասին մենք չունինք ուրիշ ըսելիք, բայց եթէ այդ երկու պարտներուն ընկերակցութենէն ի սպառ վտարում կամ դէպի ողնմատիսն վերադարձ մաղթել։ Իսկ գալով Հայ Ուսումնասիրաց Միութեան, որ առայժմ ութսուն անդամներէ կը բաղկանայ, իր ծրագրով և արիութեամբ գործունէութեամբ գովելի և քաջալերելի է ստուգիւ, քանի որ բուռն փափաքով կ'աշխատի ընթերցանութիւնն ու ուսումը ծառալով ժողովրդեան զանազան խաւերուն մէջ, սահմանադրութեան բարիքներուն տեղեակ ընել զանոնք և մանաւանդ ազգային լեզուի խօսակցութիւնը ընդհանրացնել։ Այս վերջինս տեսակետով չատ կա՛ս մնացած է էտիրնէցի ժողովուրդը, զի հարիւր տունէն հազիւ մէկ հատ կը գտնուս որ Հայերէն խօսի և այն ալ ազգատ ու աղաւաղեալ աշխարհաբարով մը։ Այս եռանդուն ու գործունեայ միութիւնը անցեալ չաբթու հինգ հոգիէ բաղկացեալ յանձնախումբի մը պաշտօն տուած էր իր ծրագիրն ու կանոնագիրը իսմադրելու։ Սրդ, տեարք Սընկրբեան, Սրբրունի, Փորթուգալեան, Մարտիրոսեան և Յովհաննէսեան կատարելով իրենց յանձնուած այդ փափուկ պաշտօնը, այս կիրակի ընկերութեան ընդհանուր ժողովին ներկայացուցին բաւական կոկիկ ու օգտակար ծրագիր-կանոնագիր մը, զոր կարդալէ յետոյ ընդունեց ընդհանուր ժողովը և ի նշան իր գոհունակութեան, ընկերութեան նախագահ անուանեց Վահրամ էֆ. Արծրունին, աղգային վարժարաններու տեսուչը, և քարտուղար-ատենադիր՝ Մ. էֆ. Փորթուգալեանը։ Յետոյ պէյ, նկատելի թուլարկութեան Հանդարտելով ժողովին անդամ ընտրուեցան Յովհաննէս էֆ. Սընկրբեան՝ գանձապետ, Դէորգ էֆ. Աբրահամեան և Գրիգոր էֆ. Յովհաննէսեան՝ խորհրդական։ Միութիւնը յետոյ իր գիշերային վարժարանի ուսուցիչներուն ընտրութիւնով նկատողութեան առնելով որոշեց կարող և ճեռնհաս ուսուցիչներու խումբ կազմել և ըստ այմ ուսուցիչ ընտրեց Վահրամ էֆ. Արծրունի՝ ֆրանսերէն լեզուի, Մինաս էֆ. Փորթուգալեան՝ գրաբարի և աշխարհաբարի, Տիգրան էֆ. Մարտիրոսեան՝ պատմութեան և մասնագրութեան, Անանիկ էֆ. Իսմէրեան՝ թուաբանութեան և տոմարագրութեան, Տէր Բարթողիմէոսեան էֆ.՝ թուրքերէնի և Ա. էֆ. Աճէմեան ֆրանսերէնի և թուրքերէնի օգնական։ Այս ուսուցիչները իրենց աւանդելիք դասերուն ծրագիրը քիչ օրէն միութեան ընդհանուր ժողովին պիտի ներկայացնեն, որ կարգալէ յետոյ պիտի վաւերացնէ զանոնք և յետոյ գործադրութեան պիտի դնէ։ Քիչ օրէն պիտի խմբագրուի նաեւ կիրակնօրեայ Լսարանի ծրագիրը և գործիական ու ձայնական երգեցիկներու խումբ մը պիտի կազմուի։

* * * Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը հոս ալ սկսաւ մեր գործունէութիւն մը ցոյց տալ և կիրակնօրեայ լսարաններ ու ասանասիրաստիւթիւններ բացել։ Մէկ քանի անգամներ խօսեցան ընկեր Կրսն և Թորոս, քիչ օրէն պիտի խօսին նաեւ ընկեր Առաբուշան, Գրիչ, Վահան և Վարդան, որոնք բնականէն օժտուած ըլլալով յատակ ճարտասանութեամբ մը, յուսալի է թէ քաղաքիս հայ և օտար աղդարմակչութիւններուն վրայ լաւ ազդեցութիւն մը ընեն և սերոյ ու միութեան կապերը ամրացնեն։

* * * Թէեւ զինուորական տեղափոխութիւնները և սպառազինութիւնները ասկէ առաջ փութով կը շարունակուին, սակայն յետոյ լսելով թէ Պուլկարիա կ'արձակէ իր սպահանները, զինուորները առաքումը իսկոյն դադրեցաւ. այլեւս ո՛չ Տէտէ Աղասֆէն զինուոր կուգայ, ո՛չ Թոսմանոյէն և ոչ Կ. Պոլսէն, այլ ներկայ զինուորները ամէն օր ռազմարոյծ ու մարզանք կը կատարեն մօտակայ գաւառներու վրայ, ուր կարմիր գդակներն ու չաղղուուն զէնքերը սիրուն տեսարաններ կը պարզեն ամէն կողմ։

ԴՈՐԵԼՈՒՆԻ ՎԱՍՏԵՐԸ.— Օսմ. Սահմանադրութիւնը իր չատ մը բարիքներուն հետ մէկտեղ նորելուկ Բաշերու բանակի մը կազմութեանը նպաստեց։ Ասոնք այն քաջերն են, որ, Ազատութեան չնորհնեալ օգտուելով, զէնք բռնած վանդաւոր խաղալիկը ձեռուընին առած՝ կը զուարճանան անոր հետ, Տոնքիշոթի զաւեշտականօրէն խրոխտ չարժուածներ առնելով, չբի մը լսելուն պէս արիարար ծակէնակ մտնալու համար ասկայն։ Բէվոլվէրները, զորս այդ քաջերը առաջին անգամ կը տեսնան կեանքերնուն մէջ, հեռաքրքրաշարժ մեքենաւոր խաղալիկներու տպաւորութիւնը կը թողուն մեր յանպատրաստից քաջամարտիկներուն վրայ որ չարունակ կը խառնեն կը խառնչակին անոնց վտանգաւոր մեքենականութիւնը և չատ անգամ ցաւալի արկածներու տեղի կուտան։ Այս տեսակ քաջերէն մէկին էր որ անցեալ օր, Լանկայի մտերը, առնել մը իր բէվոլվէրը՝ փորձի համար՝ պատուհանէն դուրս պարզելով վիրաւորեց հանդիպակաց տանը բնակիչներէն մէկը, կապարը մինչեւ սենեակէն ներս զրկելով։ Իրարանցում, ոստիկանութիւն, ձերբակալում քաջ զինակրին, որ Հայ մըն էր, անշուշտ այն անմեղներ գտակարգէն պատկանող հայերէն որ անցեալները չուկայի մէջ զիւցազնօրէն կաղմակերպեցին այն հանրաւոր... փախուստը։

Զէնքի այս տարբեր, անպատեհ, վտանգաւոր և անօգուտ գործածման խնդրութիւնը ե՞րբ վերջապէս պիտի վերջ գտնէ։ Եթէ փորձելու համար է, չատ չատ կարելի է առանձին հեռաւոր լեռներու մէջ երթալ և ժայռերը գնդակոծել։ Բայց ո՛վ որու իրաւունք տուեր է ընկակութիւններու մէջ, թաղերու մէջ այդ փորձը կատարել կեանքեր վտանգելով, հանրային խաղաղութիւնը վրդովելով։ Զպիտի կըրնանք հակիրճել մեր դիտողութիւնները թէ զէնք գործածելն ալ տեսակ մը առաքինութիւն է, որմէ իրենք բացարձակապէս զուրկ են։ Լրջութեան պակասը ցոյց կուտայ այս թեթեւութիւնը, և տեսակ մը վրան բաց չտեսութիւն, որ ընդհանրապէս հոն կը գտնուի սեր կը պակսի ճշմարիտ քաջութիւնը։ Մեղքը չէ՞ այդ փամփուշտներուն որոնք գտնէ...

Զաղացքի մը դէմ ալ չեն արձակուիր։ Տանքիշոթին նախանձը չարժելու ճիգ մը ունինք, պարոն Բէվոլվէր արձակներ։

Ե. Ս.

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ զումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ բազմաթիւ խնդիրներով, որոնց մեծամասնութիւնը նպաստի խնդրանքներ էին։

1. Սիսէն, Ակնէն, Բարերդէն, Տիվրիկէն, Վանէն և Զէյթունցէն օգնութիւն խնդրուած ըլլալով, որոշուեցաւ ծանուցանել թէ անցեալ չաբթու արդէն մանակի օգնութիւններ զրկուած են և նոր նպաստ եւս պիտի զրկուի երբ գումարներ հասնին։

2. Երաժշտ Յովսէփ Էպէլեան առաջարկութիւն մը ներկայացուցած էր, իր հեղինակած երգարանին հասոյթին մէկ մասը Զէյթունի սովեալներուն յատկացնելու մասը։ Յանձնաժողովը նկատի առնելով գրքին պարունակութիւնը, հարկ չտեսաւ կնքման և հեղինակին թոյլատրեց որոշած գումարը մաս առ մաս վճարել գրքերու հասոյթէն՝ Ազգ. Պատրիարքարանին։

3. Յանձնաժողովը արդէն առաջմարար պաշտօնի կոչուած ըլլալը խնդիր ընդունելով Տեղապահ Սրբազանին, որոշեց էջ հրաժարականը ներկայացնել Ազգ. վարչութեան։

ՄԵԾԱՅԵԼԻ ԸՆԴՀԱՆՐՈՒԹԵԱՆ կողմէ ներկայացու

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ ձայն, պարզապէս չինուած ըլլալով, իրենց տեսակին թեամբ ամենքան գնահատուած են, որ աշխարհս ամէն կողմը տարածուած են է բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ ոգտած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 4905 ուէլի պատուոյ վկայական է լքատրում ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բոլոր աշխարհի մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատներուն մէջ։

Քերթ — 1. Մեծ փողոց, Պոն Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։
2. » » Գալաթիա Սերայի դիմաց։

Գալաթա — 1. Սինկէր խան Թիւնէլի առաջ։
2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։

Պոլիս — 1. Սուլթան ամամ թիւ 2։
2. Սուլթան Հոյաճիա, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։

Սմիւռնա — Ֆարոյը Պոյ, թիւ 120։

Դուռները և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին էր գտնուի Քերթ, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Ցիւղ Ոգլուի առնը։ 16 50—17

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՅԱՑՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ ապաստանող գաղթականներու դեղեղման ծախքին համար երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը այսուհետեւ ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի։ Պարգեւ չչահող տոմակները ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց։ Ամբողջ տոմակներու արժէքին հարիւրին եօթանասունը պարգեւներու և ամորթիներու պիտի յատկացուի։ Ուստի ասոնց վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ՝ տոմակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և ասոնցմէ 62,500 թիւ պարգեւ ու ամորթի պիտի չտին։ Ինչպէս կ'երեւի տարեւ հաստատուած յայտագրէն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և ան կէս՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկի եղողաւոր պարգեւներ ալ կան։ Տոմակները զանազան տարբերժանութիւններ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տոմակին գին նշանակուած է երկու օսմ. ոսկի, կէսին՝ մէկ օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Տոմակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմակներուն մէկ մասը չորս թիրաժի յատուկ երեքական կարգի բաժնուած է։ Ցիշեալ քառորդական տոմակները՝ մէջտեղինն 19 դրուշի հաշուով՝ կէս տոմակներուն գինը 72 դրուշ է, մէկ քառորդինը՝ 36 դրուշ, իսկ մէկ ութերորդինը՝ 18 դրուշ։ Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիին և կամուրջին գլուխը գտնուող մասնաճիւղին մեծաքանակ տոմակ գնողներուն հետեւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամին 10 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկիի տոմակ գնողներուն %ին 8, 2001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 9, 3001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 10բ, և 10,001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 12. ինչներորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 Նոյ. 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան պաշտօնական մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և իշխանին, հաշուակալութեանց Սուտանին և Օսմ. կայս. Պանքայի կողմէ նշանակուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մէջ։

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքային վիճակահանութեան յայտագիրը

Ա. թիրաժ (Մարտի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	Բ. թիրաժ (Ապրիլի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	Գ. թիրաժ (Մայիսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.
1	300000	300000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000	—		—	—		—
—		—	3500		1710000	3500		1710000
3500		2170000						

Դ. թիրաժ (Յունիսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	Ե. թիրաժ (Յուլիսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	Զ. թիրաժ (Օգոստոսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
—		—	—		—	—		—
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. թիրաժ (Սեպտ. սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	Ը. թիրաժ (Հոկտեմբ. սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	Թ. թիրաժ (Նոյեմբերի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
—		—	—		—	—		—
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. թիրաժ (Դեկտ. սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	ԺԱ. թիրաժ (Յունվ. սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.	ԺԲ. թիրաժ (Փեբրվ. սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100ին	Հմտ.
1	500000	500000	1	600000	600000	1	1200000	1200000
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	800000
275	400	110000	275	400	110000	65	20000	1300000
3150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	3000000
—		—	—		—	750	4000	3000000
3500		2070000	3500		2170000	1250	800	1000000
						21600	200	4320000
						—		—
						24000		17020000

Հ Ա Յ Ո Ց Թ

	Ոսկի 100ին
Ուրբաթներէն երկու օսմ. ոսկիի արժէքով շրջաբերութեան հանուած երկու հարիւր յիսուն հազար տոմակներուն փոխարժէքը	50,000,000
	50,000,000

Դ Ա Լ Ո Ւ Ք

	Ոսկի 100ին
Շահող թիւերուն համար տրուելիք հարիւրին 75ը	37,510,000
Գաղթականներու ճանապարհածախքին պատկանած հարիւրին 17ը	8,500,000
Պահիչ և վարչութեան ծախքերուն փոխարժէքը եղող հարիւրին 8ը	3,890,000
	50,000,000

ՄՈԽՐԱՋՈՒՐԻ ՊԷՏՔ ՉԿԱՑ

ՈՐ ԿԸ ՓՏԵՑՆԷ ՀԵՐՄԱԿԵՂԷՆԸ ԱՅԼ

ՎԱՐԷՔԻՆԱՅԻ

ՈՐ ՆՈՐ ԿԸ ՊԱՀԷ ՉԱՑՆ

Գիւս իտալացի նշանաւոր հիմնագիտ Հերիլ Թամարինի 75% խնայողութիւն!!! Մեծ դիւրութիւն, կատարեալ մաքրութիւն եւ ճերմկութիւն,

ԱՆԹԵՐԻ ՀԱԿԱՆԵՆՈՒՄ

ԵՒԹԷ ՓՈՐՁԵՑԷ՝ ԴՈՒՐԷ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀԱՄՈԶՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը մրցանակներ ստացած է զանազան ցուցահանդէսներէ, վկայագիրներ՝ զանազան կառաւարներէ, տեղեկագիր պալատան քիմիագէտ Պ. Մինկրոսի և կայս. բժշկական վարժարանի բրոֆէսէօր Տօքթ. Ճէլալեանի։

ԹՈՒՂԹ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈՅՈՒՐԱԹԻՒՆ ՏՈՎ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

Միակ ներկայացուցիչ Թուրիոյ եւ Պուլկարիոյ համար

ՌԱԲԱԵՈՆՆԻՆ, ՖՕԼԱՍԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պաղատ խան, թիւ 7, Ն. Պոլիս

ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՈՒՒՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ 50—23

ՇԻՐԲԷԹԸ ԵՍԱՑՐԻՑԻ

Շիրբէթը Եսպրիէ վարդրարը խիստ լիպսամը ոյան 36 տաէտ քէպիր վէ 48 տաէտ ալ տարդր բալէթ պիլիմնադատա միապայա խարիզէկինտէն, իթտարնա Թալիպ օլանլարին կէլէճէք Թրբրինը սանկին 5ինճի չարչէնպին կիտիսինտ գատար Շերքէթը մէգբիւրէ խարէսնէ միւրաճաաթ էդէմէյէրի իւան օլուսը։

ՄԻՒՏԻՐԻՃԷԹ

28 Թրբրինը եվվել 1324

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

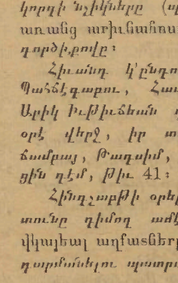

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իմնինի կաստարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մրն է տղոց եւ տիտարակումներու համար։

50—40

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ

ՀԻՒԱՆԴԻԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ եղեքարականութիւնն ու ցարդ Գալոյ մէջ չգործածուած suf օդի, տիաթանֆօսֆորիի, պոսֆօսֆորիի, հօզօթանկսօֆորիի ու ամէնէն նորագոյն մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտ ու հինգած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերանի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տգեղութիւնները, որոնք ցարդ անլուծելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը չտէր նորագոյն գործիքով մը, որուն շնորհիւ բացում ալ ցարդ հիւանդներու Եւրոպոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցնուն։

Վիրի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և. տղոց կոկորդի նշիկները (սպանէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութիւն իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէգաբու, Համիտիէ սէպիլի դէմ, Սրիկ Իսթիւնեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թադսիմ, Գիրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վիպակալ աղքատներ ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 12—11

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼԱՏԱՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ժամանակացոյց կոխմբ.երու երկեան. 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ

ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՑԼԻ — ՀՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻՆ ԳԻԾ

Ս Ր Թ		Կոխմբ. 622 Ապր. եւ ճմբ. Ս.ռ.ու
Կայարան		
Գանիա	մկն.	12 30
Գաչին խան		1 01
Զումբա		1 45
Արբդ Էօրէն		2 13
Մանասաւն		2 42
	ժմն.	3 13
Գարաման	մկն.	3 28
		3 54
Սիբրօվա		
Եյբանը-Տէրպէնա		4 44
Ալլահա		5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 45
	մկն.	6 05
Գուլիսուրլու	ժմն.	6 20
Դ Ա Ր Ձ		Կոխմբ. 621 Ապր. եւ ճմբ.
Կայարան		Իրիկուն
Գուլիսուրլու	մկն.	6 35
	ժմն.	6 53
Էրէյլի	մկն.	8 50
Ալլահա		9 17
Այբանա-Տէրպէնա		10 01
Սիբրօվա		10 43
	ժմն.	11 07
Գարաման	մկն.	11 22
Մանասաւն		11 55
Արբդ Էօրէն		12 24
Զումբա		1 —
Գաչին խան		1 36
Գանիա	Իրիկուն ժմն.	2 05

50—35

ԿԸ ԾԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ

Առաջուրնէ տուելի վայլուն, տուելի կանոնաւոր, տուելի եռանդուն կերպով կը շարունակենք մեր գործակալութիւնը, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր քանիցս ոսկիներ հայածանքներուն ենթարկուած էր։

Ազատութեան այս երջանկաբեր արշալոյսին մէջ, նոր ոգեւորութեամբ լեցուած, տուելի կորով ու աշխոյժ կը զգանք յարատեւիլ մեր գործը որ օգտակար եղած է ազգ. դաստիարակութեան և տնտեսական մշակներուն։ Առաջուան պէս մեր գործառնութեան զտապան հիւղերը կը շարունակենք.

1. Դասագիրք կը շինենք, կը հրատարակենք և կը վաճառենք։

2. Պոլսոյ և դաստի դպրոցներուն համար ուսուցիչ և վարժուհի կը դրկենք։

3. Ազգ. վարժարաններու հետ սերտ յարաբերութիւն կը մշակենք, որպէս զի մեր նախամեծար դասագիրքերը գործածեն վասն տնտեսական անմրցելի առաւելութիւններուն։

Առ այժմ մեր հասցեն է՝ 47, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՇԱՏՏԷ (կապի ընկ.եան դէմ)

19 Օգստ. 1908 ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՕՍՄ. ԱՊԱԼՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտ 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Գալաթիա, Նազը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօրէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մանաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի եէնի ճամի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօր, Շէյխ իլ Իսլամ խան, Պանճէ Գարու թիւ 10.
Պոլիս, Ապաի պէյ և Ընկ. Վէրնէֆիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Իօնիւ, Պանչէ Գարու Իզմիր փողոց.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Գալաթիա, Մ. Ա. Ռոսի, Պէյօղլիի ճատտէսի, թիւ 137.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Գարտգիւղ, Ալիքսանդր Անտաթասիոս չուպպի հրապարակ.
Գարտգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատտէսի.
Պէյօղլիքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մանաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէյօղլիքտէրէ ճատտէսի, թիւ 137.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.
Մարբիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բիչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԴՈՆԻԱ.

Ս Ր Թ		Դ Ա Ր Ձ
Կտրբ. 223 Խառն Ա.ռ.		Կտրբ. 224 Խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	Կ Ա Ց Ա Ր Ա Ն	Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42	» Կէօքսէ Քըսրք	մկն. 2 20
1 39	» Սապոնճը Բունար	» 1 38
2 33	» Եւլատնա	» 12 42
3 14	» Զէքիւրէր	» 11 53
4 11	» Տէօյէր	» 11 05
4 40	» Իհսանիյէ	» 10 20
5 04	» Համամ	» 9 53
5 14	» Կազլիկէօյ համամ	» 9 44
5 41	ժմն. Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն. Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 8 53
6 41	» Պէյօիւբ Զօպանլար	» 8 20
7 36	» Զայ	» 7 33
8 21	» Իսնաղլու	» 6 40
8 45	» Նասսիան	» 6 15
9 16	» Աղ չէհիր	» 5 53
9 48	» Ազարի քէօյ	» 5 13
10 30	» Զավուշճը քէօյ	» 4 35
11 08	» Իրկին	» 4 03
11 55	» Գասաբն-Խանը	» 3 09
12 50	» Սէբայ-Իսի	» 2 27
1 22	» Մէլտան	» 1 47
2 22	» Բունար-Պաշը	» 12 42
3 —	ժմն. Գոնիա	մկն. 12 —
Իրկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

Ս Ր Թ		Դ Ա Ր Ձ
Կտրբ. 122 Խառն Ա.ռ.		Կտրբ. 121 Խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	Կ Ա Ց Ա Ր Ա Ն	Ժ. Վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44	» Աք Բունար	մկն. 10 18
2 24	» Ալբիւ Քէօյ	» 9 46
3 4	» Պէյլիք Ախուր	» 8 58
4 9	» Սարիքէօյ	» 8 1
4 58	» Պիլէր	» 7 4
5 35	» Մասիլէր	» 6 27
6 9	» Պէյլիք Քէսիրիւ	» 6 —
7 3	» Բօլաթլի	» 5 16
8 21	» Մալի Քէօյ	» 3 49
9 15	» Սէնճան Քէօյ	» 2 47
10 —	ժմն. Էնկիւրիւ	մկն. 2 —
Իրիկ.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Ս Ր Թ		Դ Ա Ր Ձ
Կտրբ. 424 Խառն Իրկ.		Կտրբ. 421 Խառն Ա.ռ.
Ժ. Վ.	Կ Ա Ց Ա Ր Ա Ն	Ժ. Վ.
7 15	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն. Ատա-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱՍԵՈՒՆՏ - ՔԻՕՓԱՀԻՍ.

Ս Ր Թ	Կտ. 322 խտ. Ա.ռ.	324 խտ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալասեունտ մկն.	2 35	12 45
Քէօթահեա ժմն.	2 55	1 05
Դ Ա Ր Ձ	Կտ. 321 խտ. Ա.ռ.	323 խտ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քեօթահեա մկն.	2 —	12 05
Ալասեունտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

Ս Ր Թ Կտ. Թ. 44 խտ. Ա.ռ. Ժ. Վ.	Կտ. Թ. 46 խտ. Ժ. Վ.		Կ Ա Ց Ա Ր Ա Ն		Կտ. Թ. 41 խտ. Ա.ռ. Ժ. Վ.	Դ Ա Ր Ձ Կտ. Թ. 43 խտ. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամաբլ	ժմն.	4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէյնտիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէյվէզ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճիլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Նարճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Զիգիւրիւք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Պէյօիւք Տէրէյէնա	մկն.		6 10
6 39		»	Սապանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Գիւլէճիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Գօղեիւք	»		12 24
12 59		»	Իսն Լօնիւ	»		11 48
1 29		»	Զուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անուանք	Գները	Անուանք	Գները	Անուանք	Գները	Անուանք	Գները
Ալպանս	1069	Տիլա	4311	Հիսարլիք	1531	Մարսէլլ	2709
Ելէգիթ	3607	Տանինս	938	Հիմնաս	3720	Մարգարաս	3557
Անէլլ	1541	Տուլս	2393	Հորատիոս	1660	Միլս	1057
Աքիլլաս	2277	Տրոյա	1718	Հուլիպէտ	595	Մանգիսդէլլ	
Գասանս	1832	Տիգնոս	504	Իսպիս	2354	Մարսիլիս	3419
Գարտիս	1264	Էտգար	2464	Իտանս	5550	Նէլլա	1938
Գիգիոլ	4481	Էլտորատաս	1520	Ինիս	1080	Ոսկա	4100
Դելիս	1371	Էրգաս	1841	Քիլս	1958	Քոնգիարիս	4036
Դալիքաս	1337	Էֆաս	354	Քուլան	2307	Պուլանս	1385
Դարիս	1244	Ֆիլիտաս	1828	Քանիս	1700	Բալիրմ	1637
Դաղս	1098	Ֆրամինգ	549	Լիս	1053	Բալս	610
Զիգաս	2729	Ֆրանսիքաս	1562	Լիրանիս	2579	Բիսալիս	3329
Սուրիս	1831	Կալիլիս	3060	Լիվարիս	1643	Պիտալաս	1553
Գալարաս	4235	Հիլանս	1148	Լուսիոս	3191	Բալս	1613
Գանիս	2905	Հեղս	1011	Մալմս	724	Ռանիս	1793
Գարաս	895	Կրանս	1695	Մարինս	1273	Ռարգաս	186

Ընդհանուր վճարագրով Հալի հա. եւ եւրոպա կ.

Թուիս չորեքշաբթի, Նաւարկութ Ֆրան

Ընդհանուր վճարագրով Հալի հա. եր տարեալ.

Աւեիրս չորեքշաբթի, Նաւարկութ Հիլ, Նոյ. 12ին

Միխաս չորեքշաբթի, Նաւարկութ Թարբ, Նոյ. 24ին

Դիմել Գործակալներուն Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՆԵՐԻՋՕՏ

Թիւ 22- Ֆէ, Գիւլիւք Մէհէմէտ խան, Գալաթիա 19 50—26

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԴԱՆԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած։

Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

ԳԵՂԱՋԻՐԸ ՊԱՀՊԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են; Թիւնն զրաւելն վար վճարում չընդունուիր։

Վիներ Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին տակը իջեցնել կամ տուեցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եւ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եւ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաբար ըլլալիք տարբերութիւնէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151- 200 » » »
10 » 201- 500 » » »
15 » 501-1000 » » »
30 » 1001 և անկէ վեր » »

Վիներ Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան գրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տեղական պարունակած գումարը։

Վիներ Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը լանչնէ անչափահան անունով, բայց ազգ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—23

Խնայողական Սնտուկին զաս, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ՇՈԳԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ ԵՒ ՀԱՑԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՓԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Նոյ. 17ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն

Նոյ. 17ին, Գարամանի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Նոյ. 18ին, Ֆրիժի,